

Asr-1 Saadet Serisi 6

Allah'ın Arslanı

Hazreti Ali

Ümit KESMEZ

Hz. Ali r.a.

Neşet Ettiği Ortam

Babasının adı, Abdimenâf İbn Abdilmuttalib (Ebû Tâlib), annesi ise, Fatıma Binti Esed idi. Kâbe'de dünyaya gelmiştir. Dedesi Abdilmuttalib, Mekke'nin itibarlı reisiydi ve Muttalib ailesi, adeta Kâbe ile bütünleşmiş bir yapı sergiliyordu. Belki de bu vesileyle, Kâbe'de dünyaya gelen ilk ve tek gahis o idi; zira ne ondan önce ne de sonra orada bir başkası aynı lûtfâ mazhar olmamıştı ve olmayacaktı... Annesi ona, aslan manasına gelen 'Haydar' ismini uygun görmüş, baba Ebû Tâlib ise ona 'Ali' demişti.

Ebû Tâlib, Allah Resûlü' nün öz amcasıydı ve babasından sonra annesinin de vefatını müteakip öksüz ve yetim kalan Muhammed'i, babası Abdilmuttalib'in bir vasiyeti olarak yanına almış ve aynı evde yaşıyorlardı. Zira bir gün babası Abdilmuttalib onu karşısına almış ve torunu Muhammed'i kastederek, oğlu Ebû Tâlib'e şunları söyledi: - Ey Ebû Talib! Su oğlum var ya, O'nun konumu çok önemli. O'nu sen koru ve kolla. O'na ulaşacak en küçük bir olumsuzluğa bile müsaade etme! Aradan yıllar geçti; artık İnsanlığın Emmini büyümüş ve amcasıyla ticaret için kervanlara katılır olmuştu. Hz. Hatice ile tanışıp evlenmesi de bu yolla olmuştu. Bu evliliğin akabinde Ebû Tâlib'in evinden ayrılan Allah Resulü, bir vefa insani olarak amcasını sürekli ziyaret eder ve ihtiyaçlarını gidermeye gelirdi. Ebû Talib'in küçük oğlu Ali de bundan sonra dünyaya gelmişti.

Ortalığın kıtlıkla kıvrandığı bu günlerde isler, beklendiği gibi gitmiyor ve Ebû Tâlib ailesi de herkes gibi sıkıntı çekiyordu. Bu durum, Allah Resûlü'nü derinden yaralıyor ve bir çözüm arıyordu. Derken bir gün, diğer amcası Abbas'ın yanına gitti. Durumu ona açacak ve Ebû Tâlib'in sıkıntılarını paylaşmanın yolunu arayacaktı, yanına gitti ve ona,

- Bir çocuğunu sen, diğerini de ben himayemize alalım, dedi.

Şefkat ve merhametin ihlâsla önerdiği çözüm mantıklıydı ve Hz. Abbas da severek kabul etti bunu. Doğruca Ebû Tâlib'in yanına gidip onu da ikna ettiler beraberce.

Bir zamanlar yetim olarak evine alıp himaye ettiği yeğeninin böylesi hassas teklifi karşısında çok duygulanmıştı Ebû Tâlib. Bir zamanlar, diğer kardeşleri arasında O'na kendisi sahip çıkmakla ne kadar isabetli davrandığını şimdi daha iyi anlıyordu. Ali'nin ağabeyi Akil'i kendi yanında tutmak istediğini belirterek diğerlerini alabileceklerini bildirdi ve böylelikle, Ca'fer'i Hz. Abbas, Ali'yi de Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) himayelerine alarak geri döndüler. Bu sırada Hz. Ali henüz beş yaşlarındaydı.

Bundan böyle Ali, sürekli Allah Resûlü'yle beraberdi ve bizzat O'nun nezaretinde terbiye görüyordu. Nübüvvet geleceği ana kadar geçen yaklaşık 5 yıllık bir beraberlikti bu. Bu beraberlik onu, aynı zamanda cehaletin pas ve kirine bulaştırmayacak ve nezih bir hayata rehberliği beraberinde getirecekti.

Adeta Ali, gözünü İslam'da açacak kadar duru ender insanlardan birisiydi. Zira cahiliye dönemine ait hiçbir olumsuzlukla karşılaşmadan çok nezih bir ortamda olgunluk dönemine yetişecek ve Rabb-i Rahîm tarafından terbiye edilen bir Resûl-ü Muhtâr'in yanında granit-misal sağlam bir iradeye sahip olacaktı. Temel çok sağlamdı ve bu temel üzerine bina edilecek çok çetin işler bekliyordu genç Ali'yi...

İslam'ı Tercihi

Derken Hirâ'dan ebedi bir güneş doğmuş ve bütün âlemi aydınlatmak üzere ışıklar ilk defa Mekke üzerine düşmüştü. Elbette ki, Allah Resul'ünün ilk muhatabı, hanımı Hatice idi ve bu Nur'a gönülden ilk inanan da O olmuştu. Muhammedü'l-Emîn'in hanesinde yaşanan telaş ve Varaka ibn Nevfel'e gidip gelmeler, yeni bir şeylerin olduğunu gösteriyordu. Küçük Ali de bu değişimin hemen farkına varmış ve meraklı bakışlarıyla namaz kılışlarını seyrediyordu. Henüz on yaşlarındaydı.

Önce ne yaptıklarını sordu:

- Ne yapıyorsun, böyle? Allah'ın Resûlü cevapladı:
- Âlemlerin Rabbi için namaz kılıyorum. İlk defa duyuyordu ve pürdikkat yine sordu:
- Alemlerin Rabbi de kim?

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), müşfik bir baba edasıyla dizine oturttu onu ve Hirâ'da başsından geçenlerle, peygamberlikle gönderilisini anlatmaya bağladı, bir bir. Ardından tane tane şunları söyledi:

- O, bir ve tek olan Allah'tır. O'nun ortağı olamaz. Varlığı O yaratmış, rızkını da O vermektedir. Her şey O'nun kudret elindedir; öldüren de yaşatan da O'dur. Ve O, her geye kâdirdir. Şefkat dolu bir babanın yürek yakan nasihatleri gibiydi bunlar ve doğrudan küçük Ali'nin ruhuna hitap ediyordu.

O'na o kadar itimadı vardı ki, gittiği her yere hiç tereddüt göstermeden giderdi ancak böylesi önemli bir meselede babasına danışmadan da karar vermemeliydi. Ne de olsa babanın yeri de farklıydı. Ancak, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) de Ali'den bir isteği olacaktır; tembihte bulunacak ve aralarında geçenlerden kimsenin haberdar olmamasını isteyecekti.

Derken o gece Ali, uzun uzun düşündü; Allah'a iman gibi önemli bir meselede anne ve babaya sormaya ne lüzum vardı...! Artık kesin kararını vermişti. Sabah olur olmaz Allah Resûlü'nün yanına geldi ve;

- Dün sen bana neler anlatmış ve neye davet etmiştin, diye sormaya başladı.

Belli ki küçük Ali, yaşının üstünde bir olgunluk yaşıyor ve babasına danışma lüzumu hissetmeden ilklerin arasına giriyordu. Allah Resûlü onu yanına oturttu ve şâhadete davet etti.

Vahyin gelişinin hemen ilk günlerinde on yaşlarındaki küçük Ali, Hz. Hatice' den sonra ilk defa kelime-i tevhidi söylüyor ve nice büyüklerden önce islâm'ı tercih ederek gönlünden gele gele Rabb-i Rahîm'ine iman ediyordu. Nasıl etmesin ki, artık bu evde vahyin ses ve soluğu duyuluyor, vahyin ihtizasıyla sarsılan duvarlarında, islâm adına geleceğin haritaları geziliyordu.

Artık küçük Ali, Allah'ın Resûlü amcaoğlu Muhammed'in yanından hiç ayrılmıyor ve gelen âyetleri, Resûlü Kibriya'nın dudaklarından ilk duyanın, kendisi olmasını istiyordu. Efendimiz, ibn Erkam'ın evine taşındığı andan itibaren de bu evin müdavimi olacak;

bir taraftan dışardaki gelişmeleri takip edip oraya bilgi taşırken diğer yandan da sığağı sığağına gelen âyetlerle yeni gelişmeleri kavrama yarışına girecekti. Zira hemen her gün bir yeni sima koşup geliyor ve iman havuzuna dalarak, yunup yıkanmış olarak iman safına dehalet ediyordu.

Efendiler Efendisinin ikizi olmuştu adeta Ali... O derece bütünleşmişti ki O'nunla, biraz canını sıktıkları bir dönemde celaliyle tecelli edecek ve şöyle seslenecekti etrafındakilere:

- Bana istediğinizi istediğiniz kadarını Allah'ın kitabından istediğiniz her şeyi sorun...! Allah'a yemin ederim ki ben, hangi âyetin nerede, ne zaman, gece mi gündüz mü ve hangi hadisenin üzerine indirildiğini çok iyi bilirim. Çünkü O, Kur'ân'ın ilk şakirdi... İslâm'ın ilk tilmizi, Efendimiz'in de ilk talebesiydi. O'na koşmakta nice büyükler arkada kalmışlar; o ise, burada da arkadan gelenlere rehberlik yapıyordu.

Ebû Tâlib, müsamahakâr bir babaydı ve yegenine olan güveni sonsuzdu. Bir gün oğlu Ali'yi, Allah Resûlü' nün arkasında namaz kılarken görmüştü. Yeğenine vahyin geliğinden, Hira'ya gidip aylarca orada kaldığından haberi olmuştu ama oğlu Ali'nin

de Muhammed'e tabi olduğunu henüz bilmiyordu. Sessiz kalmayı tercih etti bir müddet; ancak fetânet sahibi küçük Ali, daha atikti. İşin gerçek mahiyetini bilmemekten kaynaklanan bir olumsuz düşünce içine giriverir endişesiyle namazını bitirir bitirmez doğruca babasının yanına koştu ve;

- Ey babacığım, diye başladı sözlerine... Kadife gibi, yürek okşayan bir ses tonuydu bu. Ve şöyle devam etti:

- Ben, Allah'a ve Resûlullah'a iman ettim. O'nun getirdiği her şeyi de tasdik ediyorum. Ben, baba... ben...

Muhammed'e tabi oldum!

Yeğeni Muhammed' i bilip tanımasa Ebû Tâlib, böyle bir değişikliğe asla müsaade etmez ve karşı koyardı. Ancak peşinden gidilen başkası değil Muhammed'di ve,

- O, seni sadece hayra çağırıyor; yoluna devam et oğlum, deyiverdi.

Bir başka gün yine oğlu Ali, yeğeni Muhammedül Emin'in sağ tarafında durmuş namaz kılıyordu. Bunu gören Ebû Tâlib, diğer oğlu Cafer'e şöyle seslenecekti:

- Git oğlum, sen de amcaoğlunun sol yanına dur ve namaz kıl!

Çok geçmeden, zamanlarını beraber geçirdikleri bir başka isim, hür iken köleleştirilen ama Allah Resûlü'nün yanında kölelikten yeniden hürriyete -hem de efendiliğe- yükselen Zeyd ibn Hârise de katıldı aralarına... Gençlerdi; fütüvveti temsil ediyorlardı ve her biri de bu ruhu, bütün Mekke'ye yaymanın azmi içindeydi. Kendi hanesindeki Zeyd ve Ali'yle konuşurken Allah Resûlü, aynı zamanda geleceği inşa ediyor ve onları çetin ve zor günlerde, en onulmaz problemleri çözecek birer kahraman olarak hazırlıyordu. Ali, Müslüman olmuştu olmasına ama o gün için bir insanın Müslüman olması, bütün sıkıntıları peşinen kabullenmesi anlamına geliyordu. Kureyş, adım takip ediyor ve kiminle konuştuklarını, nereye gittiklerini ve nelerle meşgul olduklarını inceden inceye izliyordu. Yanlarına yaklaşanı yakın takibe alıyor ve türlü türlü bahane ve yalanlarla iman yoluna gitmekten insanları vazgeçirmeye çalışıyorlardı.

Bir gün Ebû Zer, Mekke'deki farklılığı duymuş ve merakını gidermek için yola koyulup gelmişti. Şartları bildiği için açıktan da kimseye hâlini açamamış, belki gelir ümidiyle Kâbe'de bekliyordu. Üçüncü gün Hz. Ali yaklaştı yanına ve buraya geliş sebebini sordu gizlice... Maksudını öğrenip samimiyetini görünce de;

- Şüphesiz O, gerçektir kesinlikle Allah'ın peygamberidir. Sabah uyanınca benimle birlikte gel. Yalnız beni aralıklı takip et. Yolda bir tehlike sezersem, bir bahaneyle duraklarım bu durumda sen yoluna devam et.

Ancak problem olmazsa ben nereye gidersem sen de oraya gel, diyecek ve iman yolunda Ebû Zerr'e kılavuzluk yapacaktı. Zeyd'le birlikte Allah Resûlü'nün eli kolu olmuşlardı; etrafında pervane olup dönüyor ve insanlara Allah'ı anlatma yolunda ölesiye koşturuyorlardı. Yeri geldiğinde yemekler tertip edip insanları Hakk'a davet ediyor, zaman zaman da bu davetlerde O'nun en büyük destekçisi oluyorlardı. Ebû Kubeys Dağı'nın eteklerinde kim bilir kaç defa yemek tertip etmişler ve arkasından insanlığın iftihar tablosu kaç defa insanları imana davet etmişti!

Davet çok yumuşak, istenenler çok kolay ve davet eden de en Emin olmasına karşılık kalbler çok katı, kalpler da çok kötüydü. Hâlbuki söylemesi kolay ve mizanda ağır basan iki kelime söyleyecek ve böylelikle ebedi hayatlarını kurtarmış olacaklardı. Dünya ve âhiret'in hayatı buradaydı ve bunun için herkesin, en güzel bir yardımcı, en sağlam bir koruyucu ve en candan kardeş olması gerekiyordu. Allah Resûlü de sürekli böyle kâmetler arıyordu. Meclislerinde arayışını tekrarlayıp talebini tekrarladığı her yerde Ali, yaş itibarıyla meclistekilerin en küçüğü olsa da ayağa kalkıyor ve elini göğsüne vurarak,

- Ben varım yâ Resûlallah, diyordu.

Çogu zaman bu çıkışlara mukabil, onun oturmasına yönelik isteğini tekrarlayan Hz. Peygamber (sallâllahu aleyhi ve sellem), onun desteklerinin, diğerleri için bir misal teşkil edeceğini umuyor ve ümitleniyordu. Fetanet sahibi akıllı bir insandı; hangi adımın, arkasından ne türlü bir sonuç doğacağını bilir ve ona göre hareket ederdi. Bu yüzden Allah Resûlü (sallâllahu aleyhi ve sellem), onunla uzun uzun görüşür ve istişare ederdi. Hatta Tâif günü, Hz. Ali'yi çağırıp baş başa uzun uzun görüşünce bazıları, bundan rahatsızlık duyacak ve bu rahatsızlıklarını dile getireceklerdi. Sarf edilen sözler kulağına gelip duruma muttali olan Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, hemen oracıkta el koyduğu problemi çözecek ve şu cümlelerle konuya açıklık getirecekti:

- Onunla hususi görüşmeyi ben, kendi arzumla yapmadım. Allah'ın tercihi bu. Bununla O, gerçek faili nazara veriyor ve attığı her adımın, Allah'ın rızası istikametinde ve bilgisi dâhilinde olduğunu ifade ederek, herkese fiilen ders veriyordu.

Himayede Üçüncü Dönem

Küfürle katılaşılan kalpler, olup bitenlerden hoşlanmıyor ve Hira'dan zuhur eden bu Nûr'a her geçen gün daha şiddetli tavır alıyorlardı. Derken himayede üçüncü dönem gelmiş ve Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi ve sellem) Kureyş'in kininden koruma vazifesini yeniden Ali'nin babası Ebû Tâlib almıştı. Yetimken koruduğu gibi O'nu, risaletle görevlendirildiği hassas dönemde de muhafaza ediyor ve kimsenin bir kötülük yapmasına izin vermiyordu. Nasıl sahip çıkmasın ki; Muhammedü'l-Emin, babasının emaneti...

O'nu koruyup kollamak da, yerine getirilmesi gereken bir vazifeydi O'nun için. İnananların sayısı artarak devam ediyordu ama Ali'nin solgun yüzüne bir türlü tebessüm gelmiyordu. Zira başkalarının imanına şahit olup dururken, hâlâ baba ve annesinin Müslüman olduğunu görememişti. Bu kadar yakın olmalarına rağmen, en yakınlarla bile bir şey anlatamamanın sıkıntısı uykularını kaçıırıyordu... Ama elinden gelen bir şey de yoktu. Belki de henüz vakti gelmemişti.

Mekke, yaşanılacak gibi değildi. Tâif'e gidilmiş ve oradan da beklenen netice alınamamıştı. Her geçen gün sıkıntılar katlanarak geliyordu. Derken Kureyş, Mekke'nin kapılarını kapatmış ve inanan herkesi şehirden kovuyordu. Üç yıl sürecektir bir sürgün hayatıydı bu! Cehaletle beslenen Kureyş, o gün insanlığın en büyük ayıbını irtikâp ediyor, çoluk çocuk demeden dünyanın en masum insanlarını çölde aç ve açık ölümle baş başa bırakıyordu. Dile kolay; işkence üstüne işkenceyle geçecek koskoca üç yıl!

Sözde, üzerinde Mekkelilerin ittifak ettikleri bir husustu bu ve madde madde işledikleri zulüm belgesini, bir fazilet gibi Kâbe'nin duvarına astılar hayâsızca! Üstelik bütün yolları tutmuş ve kimsenin yardım götürmesine de müsaade etmiyorlardı. Sıkıntılara bir de acılar eklenmeye başlamıştı. Önce Hz. Ali'nin babası Ebû Tâlib vefat etti. Hem de Allah Resûlü'nün bütün ısrarlarına rağmen imana erişmeden... İman adına her şeyini ortaya koyan bir Haydar-ı Kerrar için dayanılmaz bir acıydı bu. Daha üç gün geçmemişti ki, canından çok sevdiği, zor günlerin en büyük teselli kaynağı Hz. Hatice de ayrıldı aralarından... "Anneciğim!" diyebileceği bir kaleyi daha kaybetmenin hüznü içindeydi; hem de Mekke'nin bir zamanlar en zengin kadını, evinde yemekler pişirilen ve Zeyd'le birlikte koşarak insanları O'nun yemeğine davet

yarışına girdikleri Hz. Hatice, mihnet günlerinin ağır şartları altında ıstıraptan iki büküm ve kıvranarak dünyaya veda ediyordu.

Sadece, o güne kadar gelip teslim olmayan annesi Fâtıma'nın, babasının ölümünden sonra yumuşayıp Müslüman olmasıyla teselli olabiliyordu. Bir anda bütün sıkıntılarını unutmuş gibiydi; kimin annesi gelip Müslüman olur da aynı sevinci duymazdı ki! Ancak O, bütün olumsuzluklara karşı sabretmesi gerektiğinin bilincindeydi. Zira sabrın imandaki yeri, vücuttaki başın yerine eş değerd; sabrı olmayanın imanı da tehlikede demektir. Bugün çalışma günüydü; hesap yoktu. Ama yarın, hesap günü gelecek, ama o gün de çalışmanın bir faydası olmayacaktı. Bir de etrafında gördüğü herkes, cenaze taziyesinde bulunan insanlar gibi solgun benizli, sağ-solu dağınık duruyorlardı. Belli ki, sıkıntıyı herkes müştereken çekiyor ve ıstırapı beraberce acı acı yudumluyorlardı.

Toz-toprak içine karışmış, çileli günlerde pişip çelik gibi bir imana sahip olan Hz. Ali, sonraki günlerde kısmen müşahade ettiğı rahatlığı görünce, hep o günleri hatırlar ve elbiseleri ıslanincaya kadar ağlayan o ilk günün sahabilerine olan özlemiyle insanlara gözyaşları içinde nasihatler ederdi. Bu nasihatlerinden birinde:

- "İlmin pınarları, gecenin ışıkları olunuz ve elbisenin eskisini, kalbin de yenisini taşıyınız. Ancak böyle olursanız, gökler ötesinde bilinir, yeryüzünde de hatıralarda yâd edilirsiniz." diyecekti.

Hicretle Hz. Ali'nin Misyonu

Ebû Tâlib ve Hatice'nin yokluğu, Kureyş'i daha da cesaretlendirmişti ve ölümüne planlar kuruyorlardı. Zira bir göçün varlığından haberdar olmuşlar ve İnsanlığın İftihar Tablosu Efendimiz'in de gideceğinden endişe duyuyorlardı. Ellerinden kaçırmanın bir çaresini bulmaları gerekiyordu. Nihayet istişare meclisleri olan Dârü'n-Nedve'de bir araya geldiler; herkesin farklı bir teklifi vardı.

Ancak o güne kadar tanımadıkları bir adam (Şeytan), makul olmadığı gerekçesiyle her teklifi geri çeviriyor ve meseleyi kökten halledecek bir formül üretmeleri gerektiğini söylüyordu. Nihayet Ebû Cehil'in, "O'nu öldürelim; her kabilede bir genç alalım ve hep beraber saldırınsınlar. Böylelikle kanı bütün kabileler arasında dağılır ve Hâşim oğulları da bunun peşine düşemezler."

Şeklindeki fikrini yabancı da benimsemiş; akabinde de “Emin” bildikleri Allah Resûlü’nü bir gece baskınıyla öldürme kararını almışlardı. İlâhî müsaade gelmiş ve Allah Resûlü de, iki kişiden biri olarak Hz. Ebû Bekir’le birlikte hicrete niyet etmişti. Ancak bunun öncesinde yapılması gerekenler vardı. Genç ve yiğit Ali’yi çağırdı yanına ve ayrılıp giderken Mekke’den, yapması gerekenleri bir bir anlattı... Denilenleri yapacak ve Medine’de tekrar buluşacaklardı.

Öncelikle Kureyş, hicretten hemen haberdar olmamalıydı; değişikliğin farkına varılmamalı ve Efendimiz’in hâlâ evinde kaldığı izlenimi verilmeliydi. Bunun için o gece Hz. Ali, Allah Resûlü’nün evinde kalacak ve olacaklara tek başına göğüs gerecekti. Hz. Peygamber’in (sav) teminatı vardı; kılına bile dokunamayacaklardı. Hz. Peygamber’in (sav) libasını giydi ve yatağına yattı o gece Ali. O’nun davası uğruna birisinin kurban olması gerekiyorsa, gayet Hz. İsmail gibi bıçağın altına yatacak ve elbette beklenen teslimiyeti ortaya koyacaktı. Hiç mi hiç korkusu yoktu; bir de böyle bir vazife verirken Gönlünün Sultanı onu karşısına almış ve: - "Benim şu yeşil libasıma bürün ve öylece kal. Zira inşallah sana hiçbir olumsuzluk ulaşmayacaktır." buyurmuştu.

Bu arada Hz. Ali, 23 yaşlarındaydı. Beklenenler oldu ve her bir kabileden birer genç, gecenin karanlığında bir baskınla Allah Resûlü’nün evini kuşattılar ve tek hamleyle eve girdiler. Girmeleri neyi değiştirecekti ki? Gerçekle karşılaştıklarında, Hz. Peygamber (sav) ile Hz. Ebû Bekir çoktan Sevr’e ulaşmışlardı. Sorgulama sırası Kureyş'teydi:

— Sahibin nerede? diye sordular.

Ama bu soruya asla cevap alamayacaklardı. Çok sıkıştırıp ısrar ettiklerinde Hz. Ali sadece şu kelimeleri paylaşacaktı onlarla:

— Siz kovmak istiyordunuz, O da gitti.

Ayrıca, kıymetini bilmedikleri ama bir türlü de vazgeçemedikleri o en “Emin”e emanet ettikleri mallar vardı ve bunların teker teker sahiplerine iade edilmesi gerekiyordu.

Bu ne büyük bir emniyetti ki, kendi yanlarında koruyamadıkları en kıymetli değerlerini, ölümüne kastettikleri ve bunun için ardı ardına planlar kurdukları emniyet timsaline getirip teslim ediyorlardı! Ve bu ne emniyetti ki, hayatına kastedenlerin mallarını, canını canı gibi aziz bilen Canan’ın tehlikeye atma pahasına, sahiplerine ulaştırmayı ihmal etmiyordu.

Sonraki üç gün boyunca bunları da sahiplerine ulaştıran Hz. Ali, yanında annesi, müstakbel eşi ve Allah Resûlü'nün kızı Fâtıma ile beraber birkaç kişiyi alarak hicret yoluna koyulacaktı. Arkadan gelmişlerdi ama yolları Kuba'da yeniden birleşecekti. Zira Hz. Ebû Bekir'le Efendimiz, ortalığın durulması için bir müddet Sevr Dağı'nda beklemiş ve emniyetin sağlandığına emin olduktan sonra yola revan olmuşlardı. İşte bu arada Hz. Ali de emanetleri yerine getirmiş ve onlara yetişmişti. Ancak o kadar acele etmişlerdi ki, Ali'nin ayaklarına kara sular inmiş ve yara bere içinde kalmıştı.

Artık yürüyemiyordu. Önce sordu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

— Ali nerede? Bana onu çağırın.

— Yürüyemiyor yâ Resûlallah, dediklerinde bu sefer kendisi onun yanına gelecek ve yaralarına şahit olunca da, Rahmet Peygamberi gözyaşlarına hâkim olamayacaktı. Zira Hz. Ali'nin ayakları şişmiş ve her tarafı yara bere içindeydi. Ardından da mübarek tükürüğünü yaralarının üzerine gezdirerek dua etti. Bir mucize daha gerçekleşecek ve oracıkta iyileşen o ayaklar bir daha hiç rahatsızlık vermeyecekti.

Resûlullah'a Kardeş Ali

Medine'ye gelince, her bir Muhâcir'i, Medineli bir Ensâr ile kardeş ilan ediyordu. Teker teker herkesi eşleştirmişti; ama geride Ali'ye kardeş olacak bir Medineli kalmamıştı. Çok üzüldü ve bu üzüntüsünü hemen Allah Resûlü'nün huzurunda dile getirdi. Delikanlı Ali, hicretin kahramanı Haydar-ı Kerrar, çocuklar gibi mahzun, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bir taraftan da Allah Resûlü'ne naz makamında sitem ediyor,

— Herkesi kardeş ilan ettin, ama benim kardeşim olmadı, diyordu.

Meğer o ne saadet ki, onun kardeşi, insanlığın en Emîn'i, Allah'ın da Resûlü olacaktı. Önce teselli etti onu... Elini omzuna koydu ve kucakladı... Ardından da herkesin huzurunda bu gerçeği şu cümlelerle ilan etti:

— Dünya ve âhirette senin kardeşin Benim, yâ Ali!

Bütün üzüntüleri anında yok olmuş ve artık Ali, herkesin gıpta ile baktığı biri hâline gelmişti. Nasıl olmasın ki? O, birçok meziyeti yanında, artık Resûlullah'ın da kardeşiydi!

Bedir'in Arslanı

Küfrün kini bitecek gibi değildi ve hicrette ellerinden kaçırdıkları müminleri nasıl yok edeceklerinin planlarını yapıyorlardı, büyük bir iştihayla. Derken yollar Bedir'de birleşiverdi. O güne kadar çıkmayan savaş izni de gelmiş ve sürekli müdafaada kalma dönemi sona ermişti. Kuyuların başında karşı karşıya gelen orduların önünde, ilk vuruşacak isimler arasında Ali de vardı.

Bir hamlede azılı din düşmanı Velid'i yere serdi Ali ve Allah'ın inayetiyle müeyyed (desteklenmiş) ordunun önünde moral yükselten bir zafere imza attı. Allah Resûlü, onu o kadar seviyordu ki, savaş için uzaklara gönderdiği bir sırada kuzeni Ali aklına gelince, hasretinden ellerini açıp:

- Allah'ım! Ali'yi bana göstermeden canımı alma, diye Rabb-i Rahîm'ine dua edecekti.

Medine duvarlarından birinin dibinde otururken, Ebû Bekir ve Ömer'den sonra gelen kişinin de Cennet ehli olduğunu müjdelemiş, yaklaşan bir ayak sesine kulak kesilerek:

- Allah'ım! Sen istersen bunu Ali kıalarsın, diye onun gelmesini temenni etmişti.

Gerçekten de gelen, Ebû Tâlib'in oğlu Ali idi. Ona "Zülfikâr" adını verdiği kılıcını bağışlamıştı ve o da, hayatı boyunca kutsal bir emanet olarak baktığı bu kılıçla savaşacak, onun bereketiyle sürekli zafer üstüne zafer kazanacaktı.

Uhud'da Hz. Ali

Bedir'de hezimet yaşayan Kureyş, intikam hırsıyla Uhud'a yöneldiğinde, sahnede yine Ali vardı; öyle savaşıyordu ki, önünde durmaya imkân yoktu. Başlangıçta işler, Bedir'deki gibi cereyan ediyordu; ancak, emre itaatteki inceliğin kavranamadığı bir an, savaşın kaderini bütünüyle değiştirdi ve tam "kazandık" derken ortalık bir anda can pazarına dönüverdi. Bu kargaşadan sıyrılıp çıkabilmek için Ali misali arslanlara ihtiyaç vardı.

İsterseniz, kargaşanın Uhud'a hâkim olduğu bu anlardaki ruh hâletini gelin kendisinden dinleyelim:

- "Savaş esnasında bir ara Resûlullah'ı göremedim. Şehitler arasına baktım; orada da yoktu. O zaman kendi kendime: Vallahi, Resûlullah savaştan kaçmaz. Onu şehitler arasında da göremiyorum. Herhâlde hatalarımızdan dolayı Allah'ın gazabı geldi ve

O’nu kendi yanına aldı, dedim. Artık benim için savaşmaktan başka daha hayırlı bir şey yok diye düşündüm. Kılıcımın kınını kırdım ve doğruca düşman saflarına hücum ettim.

Onlar benim gelişimi görüp iki tarafa açılınca, bir de ne göreyim; Allah’ın Resûlü orada savaşıyordu!” Bir taraftan savaşın hakkını verirken, diğer yandan da sürekli Hz. Peygamber’i (sallallahu aleyhi ve sellem) koruyor ve ona bir zarar gelmemesi için bütün gayretini ortaya koyuyordu. Budanmış bir ağaç gibi kolları kopan ve yere düşen sancağı göğsüyle tutmaya çalışan ama çok geçmeden bir mızrak darbesiyle şehit olan Mus’ab’ın elindeki sancağı da, Resûlü Kibriyâ’nın işaretiyle Ali almış ve Uhud’da yeniden toparlanmayı başlatan isim olmuştu. Çok geçmeden Resûlü Kibriyâ’nın iltifat dolu sesi yükseldi Uhud’un eteklerinden:

- “Zülfikâr’dan başka kılıç, Ali’den başka da genç yokmuş meğer!”

Bu arada Hz. Ali de öyle yaralar almıştı ki, tedavisinde kimse muvaffak olamıyordu. Bu yaralardan on altısı öldürücüydü. Düşmüş, kalkmış, düşmüş yine kalkmış ve yine de savaşa devam etmişti. Nihayet Resûl-i Ekrem de Ali’nin yaralarından haberdar olunca şöyle buyurdu:

- “Bütün bunlara Allah yolunda katlanan bir adam artık ne yapsa mazurdur.”

Uhud’daki bir anlık dağılmanın ardından, yüzü yarılıp dişi kırılan Allah Resûlü’ne, dişlerinin sökülmesi pahasına ilk müdahale yapıp miğferin halkaları çıkarılmıştı. Ancak sonrasındaki tedaviyi gerçekleştiren ve Hz. Fâtıma ile birlikte mübarek yüzündeki kanları temizleyip yıkayan da yine Ali olacaktı.

Yeni Bir Bağ

Hicretin üzerinden iki yıldan daha fazla bir zaman geçmişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), evindeki evladı, yanındaki yardımcısı ve gözbebeği Hz. Ali’yi, kızı Fâtıma ile evlendireceği zemini hazırlıyordu. Sahabeden birisinin Fâtıma’yı babasından istediğini duyan bir başka sahabî, Hz. Ali’nin yanına gelmiş ve bu işe kendisinin daha layık olduğunu ifade ederek, gidip Resûlullah’tan Fâtıma’yı istemesini tavsiye etmişti. Ancak Hz. Ali’nin, Resûlullah’ın kızını nikâhlayacak kadar malı mülkü yoktu ve:

- “Onunla evlenecek neyim var ki benim?” diye karşılık verdi.

Ancak olacakları tahmin eden bu ferasetli sahabî ısrar ediyordu:

- “Sen bir git hele... Onu seninle evlendirecektir.”

Resûlullah’la akraba olmayı kim istemezdi ki? Hele Fâtıma gibi, oturuşuyla, kalkışıyla, yürüyüşüyle babasını hatırlatan bir hayat arkadaşına kim itiraz edebilirdi?

Hayâdan kan ter içinde kalan Hz. Ali, bu kadar ısrar üzerine utanarak Hz. Peygamber’in yanına geldi. Efendiler Efendisi’nin heybeti karşısında nutku tutulmuş, bir türlü konuşamıyordu. Halden anlayan Söz Sultanı devreye girdi:

- “Buraya niye geldin? Bir ihtiyacın mı var?” diye sordu önce.

Konuşması için verilen bu fırsatı da değerlendirebilecek gibi değildi Ali; başını eğdi ve yine sükûtu tercih etti. Anlaşılan, konuşması için daha açık bir yönlendirme gerekiyordu. Bu sefer Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

- “Sanki sen Fâtıma’yı istemek için geldin.” dedi tatlı bir ses tonuyla...

Yerin dibine girecek gibiydi. Ancak Allah’ın Resûlü’ne de bir şeyler denilmeliydi. İşin doğrusu, Fâtıma ile evlenmeyi istiyordu. Başını azıcık kaldırır gibi yaparak:

- “Evet.” diyebildi sadece.

Belli ki Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onu daha fazla mahcup edip sıkmak istemiyordu. Sordu:

- “Mehir olarak verebileceğin bir şeyin var mı?”

Bundan daha büyük bir saadet olabilir miydi? Evet, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), kızı Fâtıma’yı veriyordu. Ancak elinde hiçbir şey yoktu! Hz. Ali’nin dudaklarından yine bir kelime çıktı:

- “Hayır.”

Gerçekten de yoktu; olması için de bir gayret göstermemişti. Onun bir tek davası vardı: Baba sıcaklığıyla kendisine kucak açan Allah Resûlü’nün davasını her muhtaç gönle ulaştırabilmek... Elinde bir şey olmadığını Efendisi de biliyordu; ancak evlilikte bir mehir takdir edilmeliydi. Çözümü de Resûlullah tavsiye edecekti:

- “Peki, sana silah olarak verdiğim zırhını ne yaptın?”

Evet, zırh duruyordu. Belli ki Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem), bu işin gerçekleşmesini istiyordu ve ortak arzuya dönüşen bu nikâh, bizzat Allah Resûlü tarafından kıyılacak, nesl-i necibini devam ettirecek olan yuva böylelikle kurulacaktı. Ancak bir daha dikkat kesilin: Allah’ın “Habibim” deyip iltifat ettiği Son Nebi’nin kızı Fâtıma, bir zırh mehir karşılığında Hz. Ali ile dünya evine giriyordu. Acısıyla tatlısıyla sekiz yıl sürecektir bir beraberlik bu...

Hız. Hatice'den sonra dünyanın en hayırlı hanımefendisiydi Hız. Fâtıma. Hatta denilebilir ki bu evlilik, Allah Resûlü'nün eliyle ve sema ötesinin de delaletiyle gerçekleşiyordu. Bu evlilikten Hasan, Hüseyin ve ölü doğacak olan Muhsin adında üç erkek; Zeynep ve Ümmü Gülsüm adında da iki kız çocuğu dünyaya gelecekti.

Allah Resûlü, Ali ve Fâtıma... Her biri Allah için kendini adanmış örnek insanlar olunca, aile hayatları da herkese örnek teşkil edecek bir mahiyette yürüyordu. Sahabenin geneli hangi şartlarda yaşıyorsa, onlar da aynı şartları paylaşıyordu. Öyle ki, Allah Resûlü'nün biricik kızı Fâtıma, evde değirmen çevirmekten elleri şişiyor, bütün işlerini kendisi görmeye çalışıyordu. Onun bu hâlini görüp üzölen Hız. Ali'nin durumu da farklı değildi; evinin ihtiyaçlarını gidermek için hurma toplayıp kuyulardan su çekerken, onun da elleri yara bere içinde kalıyor, acı çekiyordu.

Hatta bir gün Medine'ye savaş esirlerinin geldiğini duymuş ve Allah Resûlü'nden ev işlerini göreceğ bir hizmetçi talebinde bulunmuştu. Bu talebi hoş karşılamadı Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem); çünkü öndekiler, çile ve sıkıntılarda da ön safları başkalarına kaptırmamalı ve dünyanın geçici cazibesine kendilerini teslim etmemeliydiler. Öyleyse ihtiyaçlarının karşılanması için bir hizmetçi yerine Allah'ı zikirle çileli ama huzur dolu hayata devam etmek daha hayırlıydı. Ve şöyle buyurdu: “Yatağınıza girdiğinizde otuz üç kere Sübhânallah, otuz üç kere Elhamdülillah, otuz dört kere Allahu Ekber deyiniz. Bu sizin için hizmetçiden daha hayırlıdır.” diyerek bunu tavsiye etti Allah Resûlü de...

Önemli İşlerin Aranan Adamı

Tebük dışında bütün savaşlara katıldı Hız. Ali. Tebük'te ise Allah Resûlü'ne vekâleten Medine'de kalma vazifesi verilmişti kendisine. Buna rağmen o, emre itaatte zerre kadar kusur etmemeyi düşünse de böyle bir tavzifi kabullenememiş, yola koyulan Hız. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) arkasından yetişerek huzuruna çıkmış ve: — Beni çocuklar ve kadınlarla baş başa mı bırakıyorsun? diye üzüntüsünü dile getirmişti. Zira o, cephenin adamıydı. Malın da canın da ortaya konulduğu bir cephede bulunmamak ona çok ağır gelmişti. Buna karşılık Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) hem onu teselli edecek hem de yanındaki derecesini şöyle ifade buyuracaktı:

— İstemez misin ya Ali! Musa ile Harun arasındaki durum ne ise, benim yanımda da sen aynı konumda olasın! Bir farkla ki, benden sonra peygamber yoktur.

Özel ve pratiklik isteyen önemli işlerin aranan adamı hâline gelmişti. Hudeybiye'deki anlaşma metnini o yazmış, hac emirliği yapan Hz. Ebû Bekir'e yeni gelen âyet ve hükümleri ulaştırma görevini de yine o üstlenmişti. Yeri geldiğinde vahiy kâtipliği yapıyor, iş başa düştüğünde savaş meydanlarında yiğitçe çarpışıp gücünün hakkını veriyordu. Hudeybiye günü, sıra yapılan anlaşmanın kâğıda dökülmesine geldiğinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Hz. Ali'yi yanına çağırması ve:

— Yaz, demişti. “Bismillahirrahmânirrahîm.”

Daha cümlesi bitmemişti ki Süheyl'in itiraz sesleri yükseldi. “Rahmân ve Rahîm'in de nereden çıktığını”, şayet bunlara inanmış olsalardı savaş gibi bir problemlerinin olmayacağını söylüyor ve bu ifadeyi sildirmek için ısrar ediyordu.

Efendiler Efendisi, sulh için vardı ve Süheyl'in bu takıntısına ortamı kurban etmek istemiyordu. Onun için anlaşma metninden “Rahmân ve Rahîm”i çıkaracak ve Süheyl'in dediğini yazdıracaktı. Ardından Hz. Ali'ye ikinci kez seslendi:

— Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed ile Amr'ın oğlu Süheyl'in arasındaki anlaşmadır. Süheyl'in buna da itirazı vardı:

— Allah'ın Resûlü Muhammed diye yazma! Şayet senin Resûlullah olduğunu kabullenmiş olsaydık, seninle savaşmazdık! diyordu. Bununla o, kendi adını “Amr'ın oğlu Süheyl” diye yazdığı gibi Efendimiz'in de “Abdullah'ın oğlu Muhammed” olarak yazması gerektiğini söylemiş oluyordu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) yeniden Hz. Ali'ye döndü ve:

— Sil onu, buyurdu.

Allah'ın Resûlü (sav), anlaşma metninden “Resûlullah” kelimesini sildiriyordu. Geri silinse ne değişecekti ama bunu Hz. Ali'nin yapmaya eli varmayacaktı. “Bu da yapılır mı, bu kadarı da fazla oluyor” manasında mübarek yüzüne bakıyordu.

Gözlerinden taşan mana, umumi salah için adının silinmesi pahasına bile olsa sulhun devreye konulması gerektiğini anlatıyor ve bakışlar bu konudaki kararlılığını ifade ediyordu. Nasıl olabilirdi; Resûlullah'ın (sav) bizzat kendisi, metindeki “Resûlullah” kelimesinin silinmesini emrediyordu. Zihninde çok alıp verdi ve sonuçta:

— Onu ben silemem ya Resûlallah, dedi.

Her fırsatta yâdını âleme duyurmaya çalıştığı Efendiler Efendisi'nin adını silmeyi nasıl kabullenebilirdi?

Onun bu hassasiyetini görünce Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bizzat kendisi işe vaziyet edecek ve metindeki “Resûlullah” kelimesini silip yerine “Abdullah’ın oğlu Muhammed” yazacaktı. Beş yaşındayken başladığı müşterek hayatlarında —bir iki istisna dışında, bunlarda da Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi ve sellem) tavzifi söz konusudur Allah Resûlü’nden hiç ayrılmamıştı.

Kur’ân bilgisi o kadar engindi ki altı ay gibi kısa bir sürede Kur’ân’ı iniş sırasına göre tertip etmişti. Onun ilimdeki derinliğini anlatması bakımından Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözünü paylaşmakta fayda olsa gerek:

— Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısıdır. Kim ilim isterse o kapıya müracaat etsin. Hadislerin rivayetinde o kadar hassastı ki, Resûlullah’tan bir hadis nakleden birini gördüğünde, bunu gerçekten O’ndan duyduğuna dair yemin ettirirdi.

Hız. Ali, derinlerden daha derin bir imana sahipti ve sürekli çile imdiklerinden geçip imtihan içre imtihanlara maruz kalıyordu. Bu arada annesi Fâtıma da ebedi âleme göçmüş, etrafında Resûlullah’tan başka hiçbir dayanağı kalmamıştı.

Annesi Fâtıma vefat ettiğinde Allah Resûlü de bizzat giydiğı elbisesini ona kefen olarak göndermiş ve cenazesini de bizzat kendisi kabrine indirmişti. Zira O, annesizliğin ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Bu ilginin sebebini soranlara da:

— Öz annemin ölümünden sonra o, benim annem gibiydi. Onun bana gösterdiği şefkat ve merhameti hiçbir zaman unutamam, buyuracak ve hayranlıkla bakan gözlere vefanın ne demek olduğunu fiilen göstermiş olacaktı.

Resûl-ü Kibriyâ Hazretleri, kızı ve damadını zaman zaman ziyaret eder, onların hâl ve hatırlarını sorardı. Hız. Ali'nin evde olmadığı bir sırada yine hanelerine teşrif buyurmuştu. Gözleri Ali’yi bulamayınca, evde olmayışının sebebini sorup durumu kızı Fâtıma’dan öğrenmişti. Aile hayatı ya, Fâtıma ile aralarında bir anlaşmazlık zuhur etmiş ve Ali de çözümü zamana yaymak için evden ayrılmıştı. Dizin dibinde yetiştirdiğı damadının üzülmesine Allah Resûlü de razı değildi. Aradaki zaman uzamadan problem çözülmeli ve küçük gölgelerin, saadetin üfür üfür tüllendiğı büyük yuvaları zedelemesine müsaade edilmemeliydi.

Kalktı ve arkasından onu aramaya gitti. Geceleri de gündüzleri kadar aydın olan bir iman kahramanı nereye gidebilirdi? Tahmin ettiği gibi Hz. Ali mescitteydi; yere uzanmış ve yorgunluktan öylece dalıp kalakalmıştı. Yaklaştı yanına, uyanması için ona dokundu ve ardından yüzüne şefkatle bakıp iltifat dolu bir ses tonuyla:

— Kalk, yâ Ebâ Turâb! diye seslendi.

Bu bir latifeydi ve "toprağın babası" anlamına geliyordu. Zira başını yastık niyetine koyduğu toprak, yüzünde izler bırakmış ve tane tane yuvarlanıp üzerinden dökülüyordu. Onun bu iltifatından o kadar hoşlanmıştı ki, kendisine "toprağın babası" anlamında Ebû Turâb denilmesinden ayrı bir haz duyar olmuştu.

Resûlullah'ın Ehl-i Beyti

O ne büyük bir şerefti ki, "Resûlullah'ın ev halkı" denildiğinde akıllara ilk gelen Hz. Ali oluyor, Ehl-i Beyt'in mayasını o oluşturuyordu. Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), abasını tutarak Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in üzerine doğru örttü ve şu ayetin mealini okudu:

- "Şüphesiz ki Allah, Ehl-i Beyt'ten sizlerden her türlü kiri gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor." (Ahzâb, 33/33)

Bir başka zaman, Necrânlıların ısrarcı inadı karşısında mesele, "mübâhele"ye yani taraflardan birinin yalancı olması durumunda Allah'ın lânetinin onun üzerine olması için dua etmeye dayandığında da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), yine yanına Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i aldı ve şöyle buyurdu:

- "Allah'ım! İşte bunlar benim ailemdir."

Zira Allah Teâlâ, Resûlüne şöyle buyurmuştu:

"Artık sana bu ilim geldikten sonra, kim seninle İsa hakkında tartışmaya girerse de ki: Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım. Sonra da gönülden Allah'a yalvaralım ve kim yalancı ise Allah'ın lânetinin onun üzerine inmesini dileyelim." (Âl-i İmrân, 3/61)

Bu ayetle, gerçekten delillerinde haklı ve davalarında samimi olanların, davaları uğruna kendilerini ortaya koymaları isteniyordu. Necrânlılar, Allah Resûlü'nün Hüseyin'i kucağına alıp Hasan'ın elinden tuttuğunu, Fâtıma ve Ali'yi de arkasına aldığı görünce, bu kararlılık ve samimiyet karşısında iddialarından vazgeçtiler.

Cizye vererek İslâm hâkimiyetinde yaşamayı kabul ettiler.

Zira Allah Resûlü'nün ciddiyetini gördüler. O'nun, Ehl-i Beyt'ine dönerek:

- “Ben dua edeceğim, siz de ‘âmîn’ diyeceksiniz.” buyurduğuna bizzat şahit oldular. Bu işin şakaya gelir bir yanı yoktu. Belki başkalarını cerbeze ile kandırabilirlerdi, ama ne Allah’ı ne de O’nun beklenen Son Nebî’sini aldatmak mümkün değildi. Hz. Ali’nin, Efendiler Efendisi’ne olan yakınlığını ifade eden hususiyetler bunlarla da sınırlı değildi. Bir gün Allah Resûlü (sav), onu karşısına alarak şöyle buyurmuştu:
- “Sen bendensin, ben de sendenim.”
Bu söz, bir kadir kıymet bilme ifadesiydi. Bu, bir yakınlık, bir bağ idi. Aynı zamanda sevenle sevilenin aynı çizgide bütünleşmesi demekti.

Kahramanların Sancaktarı

Kahraman denilince soğuk insanın aklına Ali gelirdi. Bedir’le başlayan süreçte katıldığı her savaşın başkahramanı o idi. Zira Resûlullah’ın da, öncekiler gibi sonlu bir beşer olduğu; şehit edilir veya kendi eceliyle aralarından ayrılırsa, gerisin geriye dönmemeleri gerektiğini ifade eden âyetler nazil olduğunda, cemaat içinden Ali’nin sesi yükselmiş ve:

— Allah’a yemin olsun ki, O bizi hidayetle şereflendirdikten sonra bir daha asla gerisin geriye dönmeyiz! Şayet eceliyle ölse veya şehit edilse de biz, ölünceye kadar onun yolunda vuruşuruz! diye haykırmıştı. Yollar Hendek’e dayandığında da durum farklı olmayacaktı. Diğer savaşlardan farklı olarak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), burada taktik değiştirmiş ve hendekler kazarak düşmanın kendilerine ulaşmasının önüne geçilmişti. Ancak buna rağmen hendeği aşip gelenler de yok değildi. O gün için Arapların “bin adama bedel” dedikleri Amr ibn Abdivüd de hendeği geçenler arasındaydı. Ve geçmekle kalmamış, aynı zamanda nârâlar atarak Müslümanlara meydan okuyordu:

— Karşıma çıkacak yiğit var mı?

Zırhlar içindeki Ali dayanamamış ve izin istemek için Resûlullah’a seslenmişti:

— Ben varım yâ Resûlallah!

Allah Resûlü ise Amr’ın kolay adam olmadığını biliyordu ve hatırlattı:

— Bu, Amr’dır. Otur. Belli ki onun karşısına daha güçlü ve tecrübeli birinin çıkmasını bekliyordu. Ancak Amr’ın susacağı yoktu:

— Yok mu karşıma çıkacak bir adam? Cennet'inize bu kadar mı inanıyorsunuz? Nerede o Cennet? Karşıma çıkmayacak mısınız?

Maksadı, mü’minleri tahrik edip morallerini bozmaktı. Dayanamadı Hz. Ali... İçi içini yiyordu... Nasıl olur da bir kâfirin sesi er meydanında bu kadar gür çıkabilirdi?

Resûl-i Kibriyâ'ya yöneldi ve tekrar:

— Ben yâ Resûlallah, dedi.

Allah Resûlü yine oturmasını söyledi. Ama Ali sabırsızlanıyordu:

— Bırak beni de vuruşayım yâ Resûlallah! Zira ben iki güzelle karşı karşıyayım:

Ya onu öldürür ve cehenneme gönderirim, ya da o beni öldürür ve ben cennete girerim!

Polat gibi bir imanın dışa yansımasıydı bu... Yeri geldiğinde, Allah davası için ölmenin de fiilen gösterilmesi gerekiyordu. Ancak onun niyeti, kolay lokma olmak değil, öncelikle Amr'ı ait olduğu yere göndermekti.

Amr ise hâlâ eğleniyordu ve kendine olan güvenine diyecek yoktu. Gürledi:

— Karşıma çıkacak kimse yok mu? Nerede sizin cennetiniz?

Böylesi bir küstahlığın cevabı, muhatabın anlayacağı dilden verilmeliydi. Ali yine kükredi. Ama cevap yine aynıydı:

— O Amr'dır, dedi Allah Resûlü.

Kararı kesindi Ali'nin. Kimse Allah Resûlü'nün bulunduğu mecliste meydan okuyamazdı. Böyle bir gaflete düşene gereken ders verilmeliydi. Ayağa kalktı ve Allah Resûlü'ne:

— O Amr olsa da bana müsaade et, dedi. Belli ki Ali'nin imanı, Amr'ın üstesinden gelecek kadar güçlüydü. Allah Resûlü de bu ısrarlı talebe karşılık verdi. Hiç vakit kaybetmeden karşısına dikildi Hz. Ali.

Amr, Ali'nin kim olduğunu soruyordu. Öğrenince de küçümseyici bir eda ile:

— Ey Menâfoğulları! Ey kardeşimin oğlu! Senden başka karşımda çıkacak biri yok mu? Seni öldürmek istemem! Hz. Ali'nin cevabı gecikmedi:

— Vallahi de ben, seni öldürmekten çekinmem!

Sözün bir sihri vardı ve bu sihri Ali en iyi şekilde kullanmıştı. İlk hamleyi yaptı. Amr ise öfkeyle saldırdı. Öyle seri kılıç kullanıyordu ki, vurduğu yerde kıvılcımlar çıkıyordu. Ancak karşısında Haydar-ı Kerrâr vardı. Ve Hz. Ali, birkaç hamlede Amr'ın işini bitirdi. Kimsenin beklemediği bir sonuçtu bu. Herkes şaşkınlıkla birbirine bakıyordu.

Bir anda, "Allahu Ekber!" tekbiri yankılandı. Allah Resûlü de rahat bir nefes aldı.

Artık kimsenin şüphesi kalmamıştı: Ali, Amr'ı cehenneme göndermişti.

Hız. Ömer, yaklaşan Hz. Ali'ye seslendi:

— Zırhını alsaydın ya! Araplarda onun zırhından daha iyisi yoktur. Ali ise:

— Onu soyup almaktan haya ettim, cevabını verdi.

O, kelimenin tam anlamıyla bir çözüm insanıydı. Gerektiğinde problemi sessizce çözerdi ama vakti geldiğinde de aslanlar gibi kükrerdi. Adının duyulması bile çoğu zaman yetiyordu.

Sakifliler zaman zaman huzursuzluk çıkarıyordu. Allah Resûlü onlara haber gönderdi:

— Ya tavırlarınızdan vazgeçersiniz ya da size öyle bir adam gönderirim ki boyunlarınızı vurur, soluk soluğa esir alır ve mallarınızı ganimet olarak toplar! Ali'nin gitmesine gerek kalmamıştı, mesele kendi içinde çözülmüştü.

Sonra Hayber... Kaleler düşmüyordu ama düşmeliydi! Allah Resûlü:

— Yarın sancağı öyle birisine vereceğim ki Allah, onun eliyle fethi nasip edecek.

O, Allah ve Resûl'ünü sever, Allah ve Resûlü de onu sever! buyurdu.

Ertesi sabah gözler birini aradı:

— Ali nerede? Haber ulaştırıldı.

Az sonra Hz. Ali geldi. Resûlullah onu gösterdi:

— İşte aradığım adam bu!

Gözlerinden hasta olan Ali'nin gözlerini, mübarek tükürüğüyle meshetti. Ardından sancağı ona verdi. O anda Ali'nin ağrısı geçti ve bir daha göz hastalığına yakalanmadı.

Ali, sancağı tereddütsüz aldı. Ardı sıra yürürken şöyle soruyordu:

— Onlar da bizim gibi Müslüman oluncaya kadar savaşıcak mıyım?

Allah Resûlü cevap verdi:

— Allah'a yemin ederim ki senin elinle Allah, onlardan birini hidayete erdirirse, bu senin için kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır!

O gün Hayber'in efsanevi kahramanı Merhab karşısına çıktı. Ancak Ali için artık bunlar kolay lokmaydı. Merhab'ı da tek hamlede yere serdi. Resûlullah sevindi:

— Sevinin! Artık Hayber'in fethi kolaylaştı!

Savaş sırasında bir ara Ali'nin kalkanı yere düştü. O esnada gözü, kale kapısına ilişti. Yaklaştı, tuttu kulpundan ve "Allahu Ekber!" diye kükredi! Kale kapısı artık onun kalkanıydı. Düşmanlar akın akın gelirken, Ali onları bu kapıyla püskürtüyordu.

Ebû Râfi' diyor ki:

— Ben ve yedi arkadaşım daha sonra o kapıyı kaldırmak istedik ama yerinden oynatamadık! Sonunda, ancak kırk kişi birden kapıyı kaldırabildi.

Bütün bunlara rağmen, Ali savaşta bile edebinden taviz vermezdi. Bedir günü karşısına çıkan Ebû Sa'd ibn Ebî Talha'yı yere sermiş, öldürücü darbeyi vuracağı sırada yüzünü çevirmişti. Sebebini sorduklarında şöyle dedi:

— Üzerine yürürken edep yerlerinin açıldığını fark ettim. Mahreme bakmamak için geri döndüm.

Gecelerin Adamı

Hız. Peygamber'le (sav) birlikte bütün savaşlara katılan ve hayatı pahasına O'nu korumayı en önemli vazife bilen Hız. Ali, bu savaşlarda yaralar da almıştı. Harp meydanlarında döne döne savaşan bu Haydâr-ı Kerrâr, aynı zamanda gecelerin adamıydı. Karanlık çökünce secdeye kapanır ve kıvranarak Rabbine kullukta bulunurdu. O kadar içten bir kulluğu vardı ki, secdeye kapandığı yerden, tencerenin kaynamasına benzer sesler yükselirdi. Hele Mekke'den kopup gelen sîlah arkadaşı Hız. Bilâl'in o yanık ezanını duyunca sararıp solar ve bir hasta gibi titremeye başlardı. Verilen vazifeyi fazlasıyla yapar ve bir mazeretle geride durmayı asla düşünmezdi. Harp meydanlarında ölüme koşması, gecelerinin daha da aydın olmasına mâni olamıyordu... olamazdı da!

Zira O biliyordu ki, Rabb'inin adını dünyanın dört bir bucağına ulaştıracak bir yola girmişti ve bu yolda geceler, en az gündüzler kadar aydın kılınmadan maksada ulaşılamazdı. Bir gün Hız. Âişe validemize:

- Allah Resûlü'nün yanında hangi kadının sevgisi daha büyüktür? diye sorduklarında, tereddütsüz:
- Fâtıma, cevabını verdi. Bu sefer de:
- Ya erkeklerden? diye sorulunca:
- Fâtıma'nın kocası, dedi ve bunun gerekçesi olarak da:
- Zira o, bildiğim kadarıyla gecelerini seccadesinde namazla, gündüzlerini de oruçla geçirirdi, buyuracaktı.

Herkes kabulleniyordu ki Hız. Ali, kendisinden sonraki bütün müminlerin velisiydi. Bunu bizzat Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) müjdelemiş ve diğerk insanlara da ilân etmişti. İbn Abbas'ın da dediğı gibi, "Ey iman edenler!" derken Kur'ân, bunun ilk muhatabı mutlaka Ali olmalıydı. Hız. Ali'yi Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Tebûk Seferi sonrasında Yemen'e gönderdi. Orada Allah ve Resûlü'nü anlatacak ve insanları, bir olan Allah'a kul olmaya çağıracaktı. Böyle bir vazifeyi duyar duymaz:

- Yâ Resûlallah! Beni Yemen'e gönderiyorsun; ancak orada insanlar benden hüküm vermemi isteyecekler ama bende onun ilmi yok, deyince Allah Resûlü (sav):
- Yaklaş, dedi. Yanına yaklaşınca da eliyle göğsüne şöyle bir vurdu ve ardından:
- Allah'ım! Onun lisanını kuvvetli, kalbini de isabetli kıl, diye dua etti.

Sonrası için Hz. Ali şöyle der:

— Taneyi yaratan ve tohumu çıkarana yemin olsun ki, o günden sonra ben, iki kişi arasında geçen hiçbir olayda hüküm verirken en küçük bir tereddüt yaşamadım.

Savaş meydanlarının aranan adamı Ali, gündelik hayatında öylesine sade ve mütevazıydı ki, temsiline hayran kalmayan yoktu. Onun, o yumuşak tutumu ve temsilindeki güç, çok geçmeden kalpleri de ısıtmış ve kabile kabile insanlar İslâm'ı tercih etmişlerdi.

Hicretle ayrıldıkları Mekke'ye fetihle geri döndüklerinde, Kâbe'deki putları kırma görevini de Allah Resûlü ona vermişti. Bir taraftan artık hakkın geldiğini ve onun geldiği yerde de bâtılın tarihin karanlık dehlizlerine gömülmesi gerektiğini ifade eden âyeti okuyor, diğer taraftan da Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gelmeden önce Kâbe'nin içini namaz kılmaya müsait hâle getiriyordu. Allah Resûlü'nün ilk ve tek haccı olan ve ümmetiyle vedalaştığı Veda Haccı'nda, Hz. Ali Mekke dışında Yemen'deydi. Bizzat Allah Resûlü tarafından görevlendirilmiş ve Yemen halkını İslâm'a davet etmek için kapı kapı dolaşıyor, kalplerine Allah sevgisini yerleştirmeye çalışıyordu. Vedalaşma haberi gelir gelmez hemen Yemen'den yola çıkmıştı.

Resûlullah'ın ümmetiyle vedalaştığı yerde onun olmaması düşünülemezdi. Doğruca Mekke'ye geldi. Allah Resûlü Arafat'ta ümmetiyle vedalaşırken O'nun hitabına muhatap olanların arasında artık Hz. Ali de vardı.

Basiret ve ferasetine diyecek yoktu. Bir gün yanına bir adam gelmiş, kaderi soruyordu kendisine. Hz. Ali önce şöyle dedi:

— O, içine dalınca öyle kolay çıkamayacağın derin bir bahr-ı ummandır.

Ancak adam ısrar ediyordu. Hz. Ali tekrar tembihte bulundu:

— O, Allah'a ait bir sırdır ki, sen onu zor anlarsın. Fazla dalma.

Adam, bitmek tükenmek bilmez bir ısrarla sordu:

— Ey soru sahibi! Allah seni dilediği gibi mi yarattı, yoksa senin istediğin gibi mi?

— Bilakis, kendi dilediği gibi, cevabını verdi adam.

Bunun üzerine Hz. Ali:

— Öyleyse O, hakkımızda dilediği gibi tasarrufta bulunmaktadır, diyerek konuyu noktaladı konuyu.

Cömertlik ve Tevazu

Hız. Ali öyle cömertti ki, açlıktan kıvrandığı günlerde bile eline geçen yiyeceğı bir başka mümine vermekte asla tereddüt etmezdi. Onun yanında dünyanın, sinek kanadı kadar bile bir kıymeti yoktu. Bir daha geri dönmek üzere dünyayı üç talakla boşadığını ifade ederdi. Bir gün önünde temsil edilen dünyaya şöyle hitap etmişti:

- “Ey dünya! Git bağım(dan)! Ey dünya! Aldatamazsın beni; git, sen başkasıyla uğraş!”
Ona göre dünya, hem iyilerin hem de kötülerin istifade ettiği geçici bir imkândı. Ahiret ise sadece Kudret Sahibi Melik’in tasarrufunda olan, mutlak gelecekti. En çok korktuğı şey ise, heva ve hevesin peşine takılarak ölümü unutarak dünya hayatına dalıp onun içinde kaybolmaktır.

Resûl-i Kibriya'nın (s.a.v.) vafettiğı gibi, dünyaya karşı kapılarını kapatmış, kendisini sadece Allah yoluna adanmıştı. Yemen’de görevli olduğı dönemde, adamlarıyla birlikte Mekke’ye gelmiş ve ümmetiyle vedalaşmak üzere Veda Haccı’na yetişmişti. Arafat’ta, adamlarının başına imam olarak tayin ettiğı kişi, arkadaşlarına cemiyet içinde daha nezih görünmeleri için yeni elbiseler almıştı. Geri döndüğünde karşılaştığı manzara karşısında Hız. Ali, imam olarak tayin ettiğı adama öfkelenerek şöyle diyecekti:

- “Yazıklar olsun sana! Efendiler Efendisi’ne ulaşmadan önce hepsini değıştir!”
Denileni yapmışlardı ancak bu olay, askerler arasında huzursuzluğa sebep olmuştu. Nihayet Resûlullah’ın huzuruna geldiklerinde, Hız. Ali’nin yaptığı bu son değışikliği şikâyet etmişlerdi.

Allah Resûlü ise onlara şöyle buyurmuştu:

- “Ey insanlar! Sakın Ali’den şikâyetçi olmayın. Çünkü o, Allah yolunda koşmakta sizden daha hassastır; ondan bu yüzden şikâyet edilmez.”

Çünkü Ali, dün ne idiye bugün de aynı Ali idi. Zaman onu değıştirememişti ve değıştiremeyecekti de. Takva düşüncesi, bütün dünyasını sarmış; insanlarla muamelesinde duygularıyla değıl, Allah’ın değıer verdiğı ölçüler çerçevesinde hareket ediyordu. Bu tavrı, savaş meydanlarında bile farklılık göstermiyordu.

Sıffin günü İbn Abbas ona:

- “Savaş strateji demektir; stratejinle atlat onları.” dediğinde:
- “Vallahi hayır!” diyecek ve ekleyecekti:
- “Ben, onların dünyalıkları karşılığında dinimi asla değıştiremem!”

Binlerce dinar sadaka dağıttığı zamanlarda bile açlığını bastırmak için karnına taş bağlar, hep başkalarının hâlini düşünürdü. Açlıktan kıvrandığı zamanlarda ücretle çalışır, kuyulardan su taşır, hurma toplar ve karnını doyuracak kadarını elde eder etmez, doğruca Allah Resûlü'nün yanına gelirdi.

Öylesine sade bir hayatı vardı ki, çoğu zaman kumlar üzerinde yatar, yamalı ve sade kumaştan elbiseler giymeyi tercih ederdi. Sebebini soranlara da:

“- Böyle daha huzurlu oluyorum.” der ve zorunlu olarak yamalı elbise giyenlerin, kendisine bakarak daha rahat hareket edeceklerini ifade ederdi.

Bir gün giydiği kıyafetlerin hilafet makamına yakışmadığını ileri sürenler olmuş ve daha nitelikli bir giysi tercih etmesi gerektiğini söylemişlerdi. Hz. Ali bu teklifi hiç hoş karşılamamıştı. Ona göre hilafeti yönetecek olan elbise değil, Allah için duyulan sorumluluktur. Bu yüzden Allah'ı unutturacak her türlü görüntüden uzak durmak gerektiğine inanıyordu. Çok geçmeden çevresindekilere şöyle dedi:

- “Bu giysiler beni kibir ve gurura kapılmaktan koruyor, aynı zamanda namazlarımdaki huşûmun artmasına vesile oluyor.”

Bazı günler, üzerine giyecek bir elbise alabilmek için Kûfe sokaklarında pazara çıkıyor ve kılıcını satıyordu. O gün Hz. Ali, müminlerin emiri ve Allah Resûlü'nün halifesi idi. İstese, dünya nimetleri ayaklarının altına serilirdi; kimsenin eleştirisine hedef olmadan dilediği gibi yaşardı. Ancak biliyordu ki ne Resûlullah (s.a.v.), ne de önceki peygamberler, fakir u zarureti bir ziynet gibi taşımaktan çekinmemişti.

Resûlullah (s.a.v.), dünyadan ayrıldığında zırhı bir Yahudi'de rehin bulunuyordu. Kur'ân'ın öğretileriyle anlamıştı ki Hz. Musa (a.s.), Rabbine fakirliği bir nimet olarak istemiş, Hz. İsa (a.s.) da hep sade elbiseler giymiş, fakir gibi yaşamayı dünya debdebesine tercih etmişti.

Hz. Ali'nin bineği çoğu zaman kendi ayakları, hizmetçisi de kendi elleriydi. Başkasının minneti altına girmektense mümkün mertebe her işini kendisi yapardı. Sebebini soranlara ise şöyle cevap verirdi:

- “İnsanlar bir yandan bana ‘Müminlerin emiri’ derken, diğer yandan şartların olumsuzluğunu müminlerle paylaşmamak bana ağır geliyor. Allah'a yemin ederim ki, istesem balın en safını, buğdayın en kalitelisini ve elbisenin en pahalısını elde ederim. Ama böyle yaparsam nefsim ve benliğim ortaya çıkar diye korkuyorum. O zaman etrafımda açlıktan kıvrananları göremez, ciğeri kebab olmuşların farkına varamaz olurum.”

Kendi hayatında bu kadar hassas yaşadığı gibi etrafındakilere de aynı yaşam tarzını tavsiye ederdi. Özellikle vezir ve valilerinin, halkın en fakiri gibi yaşamalarını isterdi. Onun bu tavrını tenkit edenlere şöyle derdi:

- “Bu mal bana ait olsaydı, insanlar arasında eşit şekilde dağıtırdım. Ancak bu mal Allah’a aittir; bu insanlar da Allah’ın kullarıdır.”

Beytûlmâl gelen değerlerin, etrafındaki yetkililerden çok fakir ve muhtaçlara ulaşmasını arzu ederdi. Bir gün şöyle demişti:

- “Bu mal ve mülkü Allah, fakirlerin gıdası olsun diye zenginlere vermiştir. Zenginler görevlerini hakkıyla yerine getirirler, açlık ve fakirlik kalmaz.”

Bir gün, adamları beytûlmâlin dolup taşıdığını haber verdiklerinde önce tekbir getirdi, ardından beytûlmâl gitti ve şöyle konuştu:

- “Ey sarı altınlar! Ey göz kamaştıran gümüşler! Beni aldatamazsınız; gidin başka kapıya!”

Sonra eliyle orada bulunan malların dağıtılması gerektiğini işaret etti. Kısa sürede beytûlmâlde ne bir dirhem altın ne de bir parça gümüş kalmıştı. Ardından mekânın temizlenmesini talep etti. Temizlendikten sonra oracıkta tekbir getirip iki rekât namaz kıldı. O namazın kıyamet günü kendisi için şahitlik edeceğini umuyordu.

Vefatından sonra onun ardından uzun ağıtlar yakan Dirar bin Damre, onun için şöyle demişti:

- “Ey dünya! Ey dünya! Sen kendini süsleyip bana arz ediyor, bana gelmek için sabırsızlıkla bekliyorsun. Hiç boşuna uğraşma! Boşuna yorulursun! Gücün yetiyorsa git başkasıyla oyalan! Ben seni bir daha dönmek üzere üç talakla boşadım. Senin ömrün kısa, hayatın hakirdir; ama verdiğin zarar büyüktür. Ah ki ne ah! Azık az, sefer uzun ve yol da tuzaklarla doludur...” Hz. Muaviye, Dirar’a yaklaşarak şöyle diyecekti:

- “Allah Hasan’ın babasına rahmet etsin! Gerçekten de o, aynen böyleydi.” Sonra da:

- “Onun arkasından ne kadar üzüldün? Hüznün ne boyutta?” diye sorunca şu cevabı alacaktı:

- “Kucağında ciğerparesi boğazlanmış bir annenin hüznü gibi.”

Hız. Ali, zühd ve takvada olduğu kadar cömertlik ve fedakârlıkta da ön saflarda yer alıyordu. Bir gün Kûfe’de sabah namazını kıldırmış, sonra ashabıyla birlikte mahzun bir şekilde oturmuştu. Etrafındakiler tedirgin olmuştu: Acaba halifeye bir şey mi olmuştu?

Toplanıp yanına geldiler, diz çöktüler ve mescidde onunla birlikte sustular.

Hürmetlerinden kimse konuşmuyordu. Güneş yükselip mescidi aydınlatmaya başlayınca Hz. Ali kendine geldi, kalktı ve iki rekât namaz kıldı. Yüzü solmuştu. Başını üzüntüyle salladı ve şöyle dedi:

- "Allah'a yemin olsun ki ben, Ashab-ı Muhammed'i gördüm; ancak bugün onlara benzeyen kimseyi bulamıyorum. Şüphesiz onlar sabaha ulaştıklarında gözlerinde gecenin aydınlık izleri olurdu. Gecelerini secdede geçirir, Allah'ın kelamını okurlar ve bazen ayakta, bazen yanları üzerine nöbetleşe kullukla sabahlardı. Allah'ı zikrettiklerinde, fırtınalı günde ağacın sarsıldığı gibi sarsılır, elbiseleri gözyaşlarından sırlıklam olurdu."

Ünlü hutbesinde de dediği gibi, onun gözündeki ideal mümin ilim ve marifet sahibi olmalı ve terk edilen dünyanın peşine düşmemeliydi. Çünkü gerçek yurt, gelmesi muhakkak olan ahiret hayatıydı. Dünya hayatı kısa, ahiret ise sonsuzdu. Bu kısa ömür, sabırla geçilmeli ve gece-gündüz Rabb'in rızası için çalışılmalıydı. Aynı zamanda çok mütevazıydı. Çarşı-pazarda işlerini bizzat kendisi görür, aldığı eşyayı kimseye taşıtmazdı. Hizmetçisiyle girdiği dükkânda önce onun seçip almasını ister, kalan elbiseyi kendisi alırdı. Gizli-açık sürekli infakta bulunur, yanında meta kalmasın isterdi. Bir gün, kendisine emirlik sarayına yerleşmesi için ısrar etmişlerdi. O ise şiddetle reddetmiş ve şöyle demişti:

- "Yarını olmayan bir saray mı? Oraya asla yerleşmem!" demişti.

Ne diyorsunuz? Hz. Ali, örnek hayatı, zühd ve takvasıyla hâlâ hepimize nasihat eden bir vaiz olarak canlılığını sürdürmüyor mu?

Evet... O, zahiren insanların arasından ayrılmış olsa da bu ayrılık, sadece ona ulaşan sıkıntılardan bir ayrılıktı. Yoksa geride bıraktıklarına bakılınca; düşüncesi, ilmi, zühd ve takvası, nezahet ve nezaketi, sabrı ve sıkıntılara karşı tahammülü, aksiyon ve hamleleriyle hâlâ dimdik ayakta durmakta ve kapısına müracaat edenlere cömertçe inciler dağıtmaktadır.

Firak Gününün Acısı

Gün gelecek, devran dönecek ve Sonsuz Nûr da guruba duracaktı. Zira O da bir beşerdi ve bunun gereği olarak, acı da olsa, vazifesini bitirince 'Yüce Dostluğa' yelken açacaktı. İşte o gün gelmişti ve Allah Resûlü (sav), dünyada evc-i kemâlâtına imkân ve mahal kalmayınca, ukbâ denilen ebedî âleme nihayetle hicret ediyordu.

Güneş'in gurubunda Hz. Ali mum gibi erimişti. İlk günden bu yana her şeyi olan bir kıymeti kaybetmenin hüznü doldurmuştu bütün ufkunu... Şaşkındı; polat gibi bir imanı olmasaydı, kimse tutamazdı onu ve O da giderdi en sâdık yâriyle birlikte... Ancak, onu bekleyen önemli vazifeler vardı. Zira o, sonra gelecek zor günler için âdeta ismarlama bir fitrat olarak özel hazırlanıyordu. Bir de Efendiler Efendisi vasiyet etmişti; ebedî âleme kanat açıp yola revan olunca, son yolculuğuna uğurlama işlerini de Hz. Ali deruhte edecekti.

Öncelikle şahsından başlayarak cihanın kendisinde hayat bulduğu Menbaü'l-Hayat, dünya standartları açısından artık nefes alıp vermiyordu. Her ölü gönüle hareket vermek için kendini unutup bedenini yıpratırcasına koşturan bir yürek, gözlerini istikbale yöneltmiş, cansız bedeniyle bile anlayanlara belîğ mesajlar gönderiyordu. Mekke'de doğan nûr, Hicaz'ın sınırlarıyla mahut kalmamalı ve güneşin doğup ulaştığı her mekânı aydın kılmalıydı.

Mübarek bedenini yıkarken, kim bilir ne kadar zorlanmıştı; âdeta gözünden Ceyhun olup akan yaşlarla yıkıyordu Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi ve sellem). Tekfinini ve kabre koyma işini de yine o yapacaktı. Bu arada hanımı ve Allah Resûlü'nün de kızı Fâtıma, kendini kaybedecek; babasını yeşil kubbenin altına emanet edenlere çıkışıp: – Resûlullah'ın üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı olabiliyor!? diye bağırmaya başlayacaktı. Onu teselli etmek de yine Ali'ye kalmıştı. Sonraki günlerde ikisi de birbirine baktıkça hatıralarını tazeliyor ve hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Zira her şey ama her şey, O'nu anlatıyordu. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) hayat dolu terbiyesinde kendilerini bulmuşlar; İslâm'ın ruhunu özlerine yedirip yaşayan birer Kur'ân kesilmişlerdi.

Artık bundan böyle kendi bağlarına mücadele verecek bir yapıya ulaşmışlardı. Artık yanlarında Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yoktu; ama O'ndan aldıkları değerler manzumesi, hayat boyu ufuklarını aydınlatacak ve her türlü müşkülü çözmede en büyük destekçileri olacaktı.

İfrat ve Tefritler Kuşağında Mihnet Yılları

Aynı zamanda, Allah Resûlü'ne bu kadar yakın olması, onun sürekli imtihanlarla boğuşması anlamına geliyordu. Zira otoriteye yakınlık, soğuk zamanlarda istenmeyen elbiselerin de giyilmesini beraberinde getirirdi. Yakında olanların, yakın olmaya çalıştıkları kişi gibi davranmaları, ayrıca olabildiğince hassas davranıp kendilerini kullanmak isteyenlere de fırsat vermemeleri ayrı bir önem arz ediyordu.

Zira Resûl-i Kibriyâ Hazretleri, elinde bir yudum süt bile olsa onu ihtiyaç sahiplerine verir, kendi açlığını düşünmezdi. Yeri geldiğinde üzerindeki elbiseyi çıkarıp ihtiyaç sahiplerine verir, asla karşılık beklemez; verecek bir şey bulamadığında da verme sözü verir, ama mutlaka bir şeyler sunardı. Ali de risâlete mühür olan Habîb-i Zî Şân'ın talebesiydi ve O'ndan nasıl görmüşse, hareketleri de aynı şekilde olmalıydı.

Bir de vakarlı duruş, beraberinde mahrumiyeti getiren bir hususiyetti. Risâlet gibi önemli bir davaya hizmete adanmış olanlar, risâletin sahibi gibi duru yaşamalı ve dünya adına bir beklentiye asla kapılmamalıydı. Hz. Ali bunun somut örneklerini yaşamış ve hangi durumda nasıl tepki vermesi gerektiğini çok iyi biliyordu.

Fâtıma bir yardımcı istemişti; reddedilmişti. Hz. Abbas emirlik talep etmişti; kabul görmemişti. Mekke fethinin akabinde, Kâbe ile ilgili bazı hizmetleri üstlenme düşüncesi gelişmişti Hz. Ali'de.

Bunu Allah Resûlü'ne hissettirince, Efendimiz onu karşısına almış ve:

– Şüphesiz sizler, almanız gereken nasibinizi almış bulunuyorsunuz, demiş ve Kâbe'nin anahtarlarını, önceki sahibi Osman bin Talha'ya vermişti.

Bunun anlamı şuydu: “Sizin için dünya hayatında sadece koşturmak, Allah için sa'y etmek ve sıkıntıyla beraber mesuliyet duygusuyla hareket etmek vardır.”

Çünkü Âl-i Muhammed sadece vermeye kilitlenmişti; alma fikrini lügatlerinden silmişlerdi. Yaptıkları karşılığında ne kimseden bir teşekkür ne de iltifat bekliyorlardı. Hilâfet makamında kendisine biat edildiğinde, hükmettiği devlet dünyanın en güçlü yapısına sahipti. Birçok melikin, böyle bir gücü elde etmek için ağzının suyu akardı. Ancak o, bu imkânlara rağmen elindeki gücü asla şahsını düşünerek kullanmamış, imkânlar kendi adına sıkıntı girdaplarına dönüşmüştü.

Zaten kendisine bırakılsaydı, hilâfet libasını giymektense Mağrib-Meşrik arası uzaklaşır ve gözlerden kaybolurdu.

Elbette bu, bazılarını memnun ederken, bir kısım insanları rahatsız edecek ve Hz. Ali de bazılarının hedefi olmaktan kurtulamayacaktı. Çünkü herkesin bir isteği vardı ve bütün bunlar adaletle muamele gördüğünde, her nefis tatmin olmayacak ve Efendimiz'in tilmîzine de zehirli oklar yöneltilecekti.

Zaten Allah Resûlü de buna dikkat çekmiş ve bir gün ona şöyle demişti:

– Ey Ali! Sen Meryem oğlu İsa gibi olacaksın. Ona da bir kısım Yahudiler kızmış ve annesine iftirada bulunmuşlar; bazı Hristiyanlar ise aşırı sevgiden dolayı onu olmadığı ve olamayacağı yerlere koyup dengeyi kaçırmışlardı.

Hilâfeti süresince Hz. Ali hep bu iki uç noktayla mücadele etti. Kimi aşırı sevgiden onu ilâh yerine koyuyor, kimi de küfürle itham ediyordu. Daha Resûlullah'ın bedeni ortada, Ali de son vazifeyi yerine getirmekle meşgulken, yanına yaklaşanlar, Resûlullah'tan sonra idareye geçmesi gerektiğini söyleyenler vardı.

Hatta bunun için ordular teşkil edip kendisine destek çıkacaklarına dair yemin üstüne yemin edenlerle bile karşılaşıyordu. Ancak o, bütün bunları elinin tersiyle bir kenara itecek ve kendisine bu teklifi getiren birine şöyle diyecekti:

– Ey Ebû Hanzala! Sen beni, bize yakışmayan ve bizimle aynı kefedede olması düşünülmeyecek bir işe davet ediyorsun. Ben, o kapıyı sonuna kadar kapattım ve arkasından da iyice sürgüledim ki bir daha açılmasın.

Böylelikle o, etrafını alıp da kendisini tahrik etmek isteyenlerin yolunu kesmiş ve iştahlarını da kapatmış oluyordu. Çok geçmeden de, herkes gibi gidip ilk günlerin bir başka çileli dostu Ebû Bekir'e biat edecekti.

Kendini ikna etmek için çok uğraş veriyordu ama yokluğuna alışacak gibi değildi; adımını attığı her yerde O'nun silüetini görüyor, kulaklarında hep O'nun sesinin yankılarına şahit oluyordu. Tek tesellisi, evinin gülü, Allah Resûlü'nün yegâne emaneti Hz. Fâtıma idi. Ancak kader, çok geçmeden onu da alacak ve çileli günlerinde davasıyla baş başa bir Ali kalacaktı. Zira babası ve Efendiler Efendisi'nin yokluğuyla hüzne bürünen Hz. Fâtıma da, dünyaya veda etmek üzereydi. Yetimlerinin hâli yüreğini yakıyor ve belli ki onlara sahip çıkabilecek bir yârân arıyordu. Nihayet aklına gelen çözüm, olabilecek en iyi alternatifti ve Hz. Ali'ye, vefatı sonrasında çocuklarına anne olarak, kız kardeşi Zeyneb'in kızı Ümâme'yi vasiyet edecekti.

Derken, Resûlullah'ın ayrılığının üzerinden henüz altı ay geçmemişti ki tek teselli kaynağı Fâtıma da babasına ve babasının dostlarına kavuşmuştu. Başlangıç itibarıyla Halife Hz. Ebû Bekir'e biat etmekte geciktiği dillere dolansa da, ona o derece bağlı ve onu öyle yürekten seviyordu ki, oğullarından birine onun adını verecekti. Vefat ettiğinde de başucuna gelecek ve gözyaşları içinde şunları söyleyecekti:

– Allah seni merhametiyle kucaklasın ey Ebû Bekir! Vallahi de sen, İslâm'ı ilk tercih edendin. İman yönüyle samimiyet timsali olan da, yakın açısından en derin olanımız da sendin. Herkesin yalanladığı dönemde sen geldin ve Resûlullah'ı tasdik ettin. Kimsenin ortaya imkân koymadığı dönemlerde sen getirdin her şeyini O'nun önüne döktün. Herkes köşesinde otururken sen O'nunla beraberdin.

Vallahi de sen, İslâm'ın bir kalesi, kâfirlerin de korkulu rüyası olmuştun. Senin hüccet ve delilin hiç zayıf olmadı ve basîretin de hep keskinliğini muhafaza etti. Korku nedir, bilmiyordun sen! Aynen Resûlullah'ın dediği gibi, bedenen zayıf ama din açısından polat gibi bir iman sahibi ve bütün bunların yanında engin bir tevazu sahibiydin. Allah, senin mükâfatından bizleri de mahrum etmesin! Ve senden sonra bizleri yolumuzdan saptırıp ebedî yoklukla baş başa bırakmasın!

Şecaat ve kahramanlıkta kendisi âlem olmasına rağmen, hakkı teslimde eşi ve benzeri yoktu. Bir gün yanındakilere:

– İnsanların en cesaretlisi kimdir? diye sormuştu.

Bir hakkı teslim edecek ve yapılan bir fedakârlığın gözlerden kaçmasına müsaade etmeyecekti:

– Sensin ey mü'minlerin emîri, cevabını verdiler.

– Hayır, ben değilim, dedi ve şunları anlatmaya başladı:

– İnsanların en cesaretlisi Ebû Bekir'dir. Bizler Bedir Savaşı'nda Resûlullah'a gölgelik yapmıştık. Müşriklerden bir zarar görmemesi için "Allah Resûlü'nü kim bekler?" diye sorulunca, yemin ederim ki bu işe ilk talip olan Ebû Bekir'di. Çekti kılıcını ve O'nun başında nöbet tutmaya başladı. İnsanların en kahramanı, hiç şüphe yok ki odur.

Bu denli sevip saydığı Ebû Bekir de, sürekli onu yanında görmek ister ve müşkülpesent meselelere muhatap olduğunda ona yönelerek:

– Bize bir çıkış yolu göster, yâ Ebâ'l-Hasen, derdi.

Hiz. Ebû Bekir vefat edip Hiz. Ömer halife olunca, ona ilk biat edenler arasında da Ali vardı. İstişare meclisinin başköşesinde sürekli yerini koruyor ve Hiz. Ömer'e en büyük desteğı yine o veriyordu. Onun kadar içten ve samimi destek verip açık yüreklilikle nasihat eden yok gibiydi. Öyle ki bir gün Hiz. Ömer,

- Ali olmasaydı, Ömer helak olurdu, deme lüzumu hissedecekti. Olmadığı zamanlarda karşılaşılan problemler karşısında zaman zaman:
- Ortada karışık bir mesele var ama Hasan'ın babası yok, der ve onun olmadığı yerde oluşan boşluğu veciz bir şekilde ifade ederdi.

Hicrî yılbaşının, İslâm tarihi için başlangıç kabul edilmesi teklifini Hiz. Ömer'e o teklif etmiş ve bu teklif kabul görmüştü. Düşüncelerindeki isabetten dolayı Hiz. Ömer ona iltifat üstüne iltifatlar edecek ve:

- En isabetli hüküm verenimiz Ali'dir, diye bunu etrafındakilerle de paylaşacaktı. Hiz. Ömer şehit edilirken, aynı zamanda onunla birlikte fitne kapısı da kırılıyor ve arkada kalanları daha da zor günlerin beklediğini bütün berraklığıyla ortaya koyuyordu. Hiz. Ömer'in ölümüne ağlayanların başında da yine Hiz. Ali vardı. Ağlamasının sebebini soranlara:
- Ömer'in ölümüne ağlıyorum. Zira Ömer'in ölümü, İslâm için öyle bir gediktir ki, kıyamete kadar asla kapatılamaz, cevabını verecekti.

Hiz. Ömer'in, kendisinden sonraki halifeyi tayin için seçtiğı altı kişi arasında yer alan Hiz. Ali, Hiz. Osman'a da ilk bey'at edenlerdendi. Ancak Ömer'in heybet ve celâdeti Osman'da yoktu; şefkat ve merhamet yönü ağır basıyor ve müsamaha yüklü bir hazineye benziyordu.

Ne var ki bu, tabiatı tahrip yönünde olanları cesaretlendiriyor ve önceki dönemde sesini yükseltmeyenler, hoşgörü zeminini tahrip adına kazan kaynatmaya yelteniyorlardı. Mantar gibi etraftan fitne bitiyordu ve onun döneminde hilâfete karşı başlatılan olumsuzlukların önünü almada Ali çok önemli roller alacaktı. Hatta kendisine karşı isyan çıkaranlarla savaşmama isteğine karşılık, Hiz. Osman'a itiraz edenlerin başında da yine Hiz. Ali gelmekteydi. Olayların ilerlemesi üzerine de oğulları Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin'i, halifenin evi önünde nöbetçi olarak dikecek ve başına bir şey gelmemesi için tedbirler alacaktı. Ancak ilâhî takdirin önüne geçmeye imkân yoktu ve gün gelecek, kuşatılan evinde Kur'ân okurken halim selim Osman da şehit edilecekti.

Şehadet haberini, yanında nöbet tutsunlar diye gönderdiği oğulları Hasan ve Hüseyin'den almıştı. Üzgünlerdi; mukavemet göstermişler ama ellerinden bir şey gelmemişti. Öyle de olsa Hz. Ali çok hiddetlenmişti. Kendilerine karşı babalarının hiç bu kadar hiddetlendiğine şahit olmamışlardı.

Hilafet Libasını Giyerken

Hız. Osman'ın şehadeti sonrasında büyük bir kargaşa ortamı meydana gelmiş ve ortalık fitne kaynıyor, zifiri karanlıkların üst üste bastırması gibi bir kasvet yayılıyordu. Aynen Resûl-i Kibriya'nın ifade ettiği gibi bir dönemdi bu dönem ve işte böylesi çetin şartlarda, kaçmaya çalışsa da hilafet Hz. Ali'ye kalmıştı. Zira böyle bir dönemde, sulhu temin için ancak Hz. Ali gibi bir fetanet gerekiyordu. Allah, Peygamber dizinin dibinde yetişmiş bir yiğidi, kader planında bu günler için halife takdir etmişti.

Kendinden önceki üç halife için en büyük destekçi ve sadık bir yâran olan Ali'nin ise, dünya adına hiçbir beklentisi yoktu; kendini bağ ve bahçelere salmış, deliler gibi dolaşılıyor, derin derin hüzün solukluyordu. Zira biliyordu ki, dünyaya talep artınca üstüne kurtlar üşüşecek ve yaşanmaz hâle gelecekti. Ancak o günkü kargaşayı durdurup problemleri çözebilecek bir başka isim de yoktu. Adı ilk kez geçtiğinde olabildiğince uzaklara kaçmayı denemişti ama onun kabul etmediği bir göreve ne Talha, ne Zübeyr, ne Sa'd ibn Ebî Vakkas ve ne de Abdullah ibn Ömer talip olma niyetindeydi. Gözler hep onu arıyordu ve cuma namazını kılmak için mescide geldiğinde, artık insanların teveccühünden kaçamamış ve ittifakla Hz. Ali halife seçilmişti.

En önde gelenler kendisine biat edince artık kaçamamıştı. Artık bu makama geldikten sonra da, işi elinin ucuyla tutması beklenemezdi ve Ali de, üzerine giydirilen hilafet libasının hakkını vermek için elinden gelen her şeyi yapacak ve İslâm'ın bayrağını hep yukarılarda tutmanın mücadelesini verecekti. Aslında o gün yanına gelen bir Hakim'in de dediği gibi, hilafetin Ali'ye verebileceği artı bir değer yoktu ve hilafetin ziynetini artıran O idi. Kadr u kıymetini artırmak için ilave makamlara onun ne ihtiyacı vardı ne de böyle bir beklentisi... Ondan daha ziyade o gün, hilafet makamının Ali'ye ihtiyacı vardı. Zira şehit edilen Hz. Osman'ın katilleri serbest dolaşılıyor ve büyük bir kalabalık da onları aralarında gizliyordu. Bu yetmiyor gibi bir de tutup bir ağızdan, her birisi de, Osman'ın katilinin kendisi olduğunu söylüyordu. Otoritenin tüketilmek istendiği bir zemindi.

Hilafet merkezinde bunlar olup biterken etraftaki valiliklerde de tereddütler hâsıl olmuş ve bir başıbozukluk hissediliyordu. En azından merkezdeki olumsuzluğun diğer noktalara sıçramaması ve çevrenin kontrol altına alınması gerekliydi ve bunun için Ali, ilk önce valilerden başladı işe. Maksudı, bu süreçte yıpranan veya kendi icraatlarını uygulamada daha hassas olamayacağını düşündüğü isimleri merkeze çekerek yerlerine yeni isimler atayıp otoriteye taze kan sağlamaktı. Basra, Kûfe, Yemen ve Mısır'a gönderdiği valiler hemen işe başlamışlar; ancak Şam'a gönderilen Süheyl ibn Huneyf, eski vali Hz. Muâviye'nin itirazıyla karşılaşınca geri dönmek zorunda kalmıştı. İşte bu, daha da çetin günlerin habercisiydi.

Önce Hz. Muâviye'ye mektup yazdı ve onu sulha davet etti. Sonuç, problemin sanıldığından da büyük olduğunu gösteriyordu. Zira Hz. Muâviye, mektubu getiren elçiyi eli boş göndermiş ve kendi cevabını bir başka elçiyle ulaştırmayı tercih etmişti. Gelen mektubu alıp okumaya durunca, göz yaşlarının ceyhun olduğu görülecekti. Zira mektupta sadece şu cümle yazılıydı: — Ebû Süfyan'ın oğlu Muâviye'den, Ebû Tâlib'in oğlu Ali'ye...

Yüzünde acı bir tebessüm belirdi Halife Ali'nin. Zira bu, kendisini halife olarak kabul etmediğini gösteriyordu. Öyleyse Şam cihetinden gelen haberler de doğrudu ve Muâviye, meşru addetmediği yeni halifeye karşı büyük bir ordu hazırlıyordu.

Beri tarafta ise Âişe validemiz, Hz. Osman şehit edilmeden önce umre maksadıyla Mekke'ye gitmiş ve şehâdet haberini burada almıştı. Olayı duyup gelişmelere kulak verince derin bir hüzne boğuldu. Nasıl olur da Peygamber halifesi Osman, sokak çetelerinin hedefi hâline gelir ve hunharca öldürülebilirdi? Haberi duyan onun etrafında toplanıyor ve büyük bir kitle oluşturunuyordu. Herkesi üzen derin bir yaraydı bu zira... Bu arada, meş'ûm olayın vahametini kaldıramayan Hz. Talha ve Hz. Zübeyr de, derin hüzne dayanamayarak Kâbe'de teselli olabilmek için Mekke'ye yola çıkmışlardı. Derken Mekke'de birleşen yollar, günler geçmesine rağmen hâlâ katilleri ortaya çıkarılamayan Hz. Osman'ın intikamını almak maksadıyla bu sefer Basra'ya yönelecekti. Niyet halisti; ama hâlâ toparlanmakta olan bu denli kalabalığı kontrol etmek, acaba mümkün olacak mıydı?

Hz. Ali ise, Hz. Muâviye'nin mektubundan sonra duruma el koymak için Irak istikametinde hareket etmiş, kaybolmaya yüz tutan otoriteyi temin edebilmek için askerlerini, ucunda savaş ihtimali yüksek olan bir karşılaşmaya hazırlıyordu.

Zira ona göre artık Şam ciheti emniyet ve güven vermiyordu; çünkü orada, nerede ve ne zaman parlayacağı belli olmayan bir sosyal hareket söz konusuydu. Yolda Hz. Âişe, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr'in, büyük bir insan kitlesiyle birlikte geldikleri haberini alınca, başından kaynar sular dökülmüş gibi sararıp solmuş ve olduğu yerde kalakalmıştı. Aman Allah'ım! Bu ne büyük bir imtihandı... Zira kalabalıkları hareket ettirmek kolaydı ama onları kontrol altında tutup durdurmak her zaman mümkün olmayabilirdi.

Elbette ilk önce, samimi bir niyetle yola çıkan bu insanların ikna edilmesi gerekiyordu. Elbette Hz. Osman'ın katilleri bulunacak ve hak ettikleri cezayı alacaklardı. Ancak henüz, kitle hareketleri durulmuş değildi ve bunun için, bir miktar zamana ihtiyaç vardı. Hem ortada meşru bir devlet mekanizması vardı ve bu, sokaktaki herkesi cezalandırma yerine mutlaka işin içinde parmağı olanları bulacak ve duruma hâkim olacaktı. Aksi hâlde, zamanından önce yapılacak erken bir müdahale, binlerce insanın daha kanına mâl olacak ve sonu gelmeyecek karışıklıklara kapı aralanmış olacaktı. Zira bütünün kavranamadığı yerde, hüsnüniyet ve sâfiyâne düşünce, problemleri çözme bir yana, meseleyi içinden çıkılmaz bir hâle sokabilirdi. Bütün bunları düşünerek, Şam'da duran potansiyel tehlikeyi kontrol etmek için Irak istikametine yönelen Hz. Ali, bu sefer yönünü alelacele Basra'ya çevirdi. İki büyük kitlenin buluştuğu yerin adı, Zâkâr'dı.

Kardeşin Kardeşe İmtihanı

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem), Kur'ân'ın inmesi sırasında verdiği mücadeleye benzer bir mücadeleyi Hz. Ali, te'villerle ortalığı sulandırmak isteyenlere karşı vermişti. Hz. Ali çok sıkıntılı günler yaşadı. Kardeşin kardeşe imtihanının hemen her boyutunu müşahade etti ve İslâm birliğini koruma adına çok büyük fedakârlıklarda bulundu. Böylesine çile dolu günlerden birinde, çok bunalmış olacak ki, hissi hoşlanmadığı hâlde, Resûlullah'ın kendisi için söylediği şu sözleri yemin billâh ederek anlatıcılığı etrafındakilere:

— Taneyi çatlatıp tohumu açan, canlıları yaratıp yeryüzüne saçan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, şu husus gerçek: Münafık olan da bana buğz edecektir.

Hatta bunun içindir ki, Hz. Câbir ve Ebû Saîd el-Hudrî gibi bir kısım sahabiler: — Resûlullah döneminde biz, bir adamın münafık olup olmadığını Ali'ye karşı aldığı tavırdan anlardık, diyeceklerdi.

Zira zaman ve mekânın Sahibi tarafından tanzif edilen Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), gelecekle ilgili verdiği birçok haberde olduğu gibi, Hz. Ali'nin başına gelecekleri de okumuş ve o günler geldiğinde kullanılmak üzere geride kalanlara birçok malzeme bırakmıştı. Dolayısıyla, o günkü fitne ortamında Hz. Ali'nin karşısında yerini alıp ona bayrak açanlarla, yanında kalıp destek verenlerin konumları bu olgulara göre değerlendirilmeliydi ve herhangi bir yanılgıya meydan verilmemeliydi. İşte böyle bir zeminde hilafet gömleğini giyen Hz. Ali, ifrat ve tefritlerin arasında, çok çeşitli kıskançlıklar ve baskılar arasında kaldı. Öyle ki olaylar, sadece fitne çıkaranlarla sınırlı kalmıyor, kargaşayı fırsat bilen bir kısım çıkarıcıların yönlendirmesiyle çok saf ve samimi bazı insanları da içine alabiliyordu. Böyle bir fitne için zemin oldukça müsaitti; Hz. Osman şehit edilmiş ve bir türlü katilleri bulunamıyordu.

Üstelik binlerce insan ağız birliği etmiş ve hep bir ağızdan Hz. Osman'ı kendilerinin öldürdüğünü söylüyorlardı. Hz. Ali'nin işi gerçekten zordu; katilleri bulup cezalandırmayı O da istiyordu ama bunun için zamana ihtiyaç vardı. Zamana tahammülü olmayanlar ise bir an önce neticeye gidilmesini öne sürüyor ve geçen her gün, bir kat daha artan hınçla hilâfete karşı bileniyorlardı.

Derken bu süreç, haricî parmakların yönlendirmesiyle kontrolden çıkıp Cemel ve Sıffîn gibi iki büyük olayı netice verdi. Bir insanın katilini bulma niyetiyle acele edilip binlerce insanın kanı dökülmüştü.

Acı Gerçek: Cennet

Hız. Âişe, Hız. Talha ve Hız. Zübeyr'in de içinde bulunduğu insan selinin yürüyüp geldiğini duyunca, kolu kanadı kırılan Hız. Ali, günleri şöyle dile getirecekti:

— Biliyor musunuz kimlerle imtihan oluyorum? İnsanların en itaatlisi: Hız. Âişe, insanların en zorlusu: Hız. Zübeyr, insanların en dâhisi: Hız. Talha, insanların en uyumlusu: Hız. Ya'lâ ile... Çok geçmeden, kendileriyle konuşup ikna etmesi için Ka'kâ ibn Amr'ı elçi olarak gönderdi. Olacakları görür gibiydi ve iş, kontrolden çıkmadan bir müdahale edilmeli ve başkasının ekmeğine yağ süreceğ malzeme verilmemeliydi. Nazik bir dille sordu. Aldığı cevap:

Önce Âişe validemize geldi Ka'kâ. Geliş sebeplerini sordu. Cevap:

— İnsanlar arasında sulhu temin etmek için.

Bu sefer Talha ve Zübeyr'e aynı soruyu yöneltti. Onların da verdikleri cevap farksızdı.

Bu durumda Ka'kâ hepsine birden şu soruyu yöneltti:

— Peki, bu sulhun nasıl olacağını bana söyleyip haber verebilir misiniz?

— Osman'ın intikamını alıp katillerini de cezalandırarak, diyorlardı.

İşin burası, taşın gediğine konulması gereken yerdi ve Ka'kâ da şunları söyledi:

— Siz Basralı olan katili öldürdünüz diyelim. Sizin onları öldürmeden önceki durumunuz, onları öldürdükten sonraki hâlinizden daha iyi değil mi? Çünkü siz altı yüz insanı öldürmüş olacaksınız; bu sefer de altı bin insan bunun için sokaklara dökülecek. Hâlbuki siz sadece Osman'ı öldüren Harkûs ibn Züheyr'i öldürmek istiyor değil misiniz? Ama onu da bir türlü elde edemiyorsunuz. Çünkü altı bin kişi ağız birliği etmiş ve koruyorlar onu. Bu durumda Ali'yi mazur görmeli değil misiniz?

Elbette o da Osman'ın katilini bulup cezalandırmak istiyor; ancak ortam yatışıp daha fazla kan dökülmemesi için sadece ceza işini geciktiriyor. İşin burasında Âişe validemiz devreye girerek:

— Peki, sen ne düşünüyorsun ey Ka'kâ? diye sorunca:

— Acele hareket etmeden sulh ortamını tercih etmenizi, Ali'ye olan biatinizi yenilemenizi ve hayır yolunun anahtarları olup önceki hâlinizde olduğunuz gibi bela ve musibet peşinde olanlara fırsat vermemenizi tavsiye ediyorum.

Ka'kâ'nın konuşması etkili olmuş ve mesele durulma yoluna girmişti. Geri dönüp de olup bitenleri kendisine anlatınca Hz. Ali çok sevinmiş ve endişelerine mahal olmadan meselenin durulacağını sanmıştı. Çünkü artık Müslüman kanı akıtılmadan mesele çözülecek ve geride, telafisi imkânsız yaralar açılmayacaktı. O an yeryüzündeki en mesut insan şüphesiz Ali idi.

Basra tarafında meydana gelen tehlike atlatıldığına göre artık Şam cihetindeki problemin üzerine yürünebilirdi ve Hz. Ali de, yarından itibaren böyle bir yolculuğun başlayacağı haberini verecekti askerlerine. Bu arada, Hz. Âişe ve beraberindekiler, Hav'eb denilen yere gelmiş ve burada konaklamışlardı.

Durup dururken daha bir dikkat kesilmişti Âişe validemiz... Belli ki ortada dikkatini çeken başka bir şey vardı. O durunca, etrafında yürüyenler de durmuş ve bu duruş daha çok dikkat çekmişti. Çok geçmeden de sordu:

— Burası neresi?

— Hav'eb, dediler, tabi olarak.

Ancak onun dikkat ve merakı, aldığı bu cevapla telaş ve ürpertiye dönüşmüştü. Etrafındaki herkes, mü'minlerin annesi Âişe validemizdeki bu değişimi merakla seyrediyor ve sebebini öğrenmek istiyordu. Çok geçmeden, hüzün ve pişmanlık yüklü şu cümle döküldü dudaklarından:

— Vallahi de Hav'eb köpeklerinin sahibi benim!

Hâlâ mesele anlaşılmış değildi; üstelik daha da girift hâle gelmiş ve son cümleyle birlikte meraklar daha da artmıştı.

Bir de geri dönmek istediğini söylemiş ve bunun üzerine hareket hâlindeki kalabalık da durmuştu. Herkes merakla işin gerçek yüzünü öğrenmek istiyordu.

Nihayet şu olayı anlattı Âişe validemiz:

— Ben, Resûlullah'tan duydum. Hâne halkını kastederek şöyle söylüyordu:

— Sizin aranızdan birinin hâli, Hav'eb köpeklerinin havlama sesleri yükseldiğinde nice olacak?

Hatta Ümmü Seleme validemizin anlattığına göre, Efendiler Efendisi bir gün Ezvâc-ı Tâhirât'tan birisinin böyle bir yolculuğa çıkacağını bildirince Âişe validemiz tebessüm edip gülmüş ve buna mukabil Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ona:

— Dikkat et ey Humeyrâ! O sen olmayasın! demişti.

Mesele şimdi anlaşıyordu. Meğer Âişe validemiz, Hav'eb denilen bu yerde havlayan köpek seslerini duyunca irkilmiş ve o an aklına gelen nebevî bu beyanla sararıp solmuştu. Damarlarından kan çekilmiş gibi hissediyordu kendini. “Sadakte yâ Resûlallah!” dedirtecek bir beyandı bu... Evet... Bugün kendisi, böyle bir yolculuğa çıkmış ve kulağına da Hav'eb köpeklerinin uluma sesleri geliyordu. Hak, ayân beyan ortaya çıkar da Âişe annemiz onun peşini bırakır mıydı hiç...! Alelacele Hz. Zübeyr'e seslendi ve hemen geri dönmeleri gerektiğini söyledi dikkatlice.

Ancak kaderin takdiri öyle değildi... İşin tam burasında gür bir ses duyuldu; atını mahmuzlayıp gelen şahıs, Hz. Ali ve askerlerinin kendileriyle savaşmak üzere geldiğini söylüyor ve imdat dileniyordu. Hâlbuki gelenler, “Osman'ı biz öldürdük!” diye sokakta boy gösterenlerden bin kişilik bir gruptu. Gecenin karanlığında saldırdıkları için seçilememiş ve konu Hz. Ali olduğu için sonuç ona mâl ediliyordu. Kitle ruh hâleti bir anda Ali ve askerlerine karşı tetiklenmişti. İnsanlar, sulh gayretlerini faydasız birer oyalamaca olarak nitelemeye başlamıştı.

Zaten Hz. Osman'ın şehadetinin gerginliği getirmişti onları buraya. Üstüne bir de ordu geliyordu! Üstelik bir de, daha şafak sökün etmeden kendilerine karşı... Ortam bu kadar elektriklenince, sonrasındaki gelişmeleri kontrol etmenin imkânı olamazdı. Zaten her yer, böyle bir zemini değerlendirmek isteyenlerle doluydu. Çok geçmeden aynı saldırının Hz. Ali ve askerlerine de yapıldığı duyuldu. Kimin kime vurduğu belli olmayan bir can pazarı kurulmuştu artık Cemel'de. Ve ne yazık ki can kardeş... kan kardeş... Rabbi bir... kitabı bir... peygamberi bir... inancı bir... kiblesi bir... binlerce müşterek birlikteliği olan vahdet cemaati birbirine girivermişti.

Artık ne Hz. Ali'nin nasihatleri ne de Âişe validemizle Talha ve Zübeyr'in gayretleri bir fayda verecekti. Adeta dökülen her damla kanla eriyor, kopan her el ve ayakla yürekleri parçalanıyordu ama bu noktadan sonra yapılabilecek çok şey yok gibiydi. Öyle bir can pazarı ki, müdafaa için kılıç kullanmasalar kelleleri gidecek, intikam duygusuyla hareket edip karşı saflara saldırırsalar kardeş kanı dökeceklerdi. Ne de çetin bir imtihandı!

İşin burasında Hz. Ali, her şeyi göze alarak ilk günlerden bu yana beraber omuz omuza mücadele ettikleri Hz. Talha ve Hz. Zübeyr'e seslendi. Belli ki, önde görülenler kendileriydi ve meseleyi yine kendileri çözmeliydi. Er meydanında adeta bir aslan kükrüyordu:

—Ey Talha!

— Ey Zübeyr!

Derken saflar arasından iki küheylan sıyrılıp öne çıkıvermişti. Önce Hz. Talha'ya seslendi:

— Ey Talha! Sen, kendi ev halkını sıcak yuvanda bırakıp da Resûlullah'ın ailesini yanına alarak savaşmaya nasıl rıza gösterebiliyorsun!?

İyi dostlardı ve dostun sözü de bazen acı olurdu. Meydanı dolduran bu sese verilebilecek bir cevap olamazdı. Zaten doğru söze ne denilebilirdi ki!?

Arkasından Hz. Zübeyr'e yöneldi:

— Sen, dedi, ey Zübeyr! Hatırlıyor musun, bir gün beni huzûr-u Resûlullah'a gelirken görmüş ve gelişime tebessüm etmiştin. Resûl-i Kibriyâ da sana:

— Onu seviyor musun? diye sormuş, sen de:

— Evet, cevabını vermiştin. Bunun üzerine buyurmuştu ki:

— Ancak sen, ona zulmetme konumunda kalacak ve bir gün onun karşısında yer alacak, onunla savaşacaksın!

Hız. Zübeyr'in dünyası da tufan yağıyordu. İşte bütün bunlar sözün gücünü gösteriyordu. Gerçekten de denilenler doğruydu ve:

— Haklısın, dedi. Sen bana unutmuş olduğum bir şeyi hatırlattın!

Ardından da kılıcını yere bıraktı ve savaş meydanını terk etti.

Beri tarafta Hız. Talha da ayrılmış ve o da meydandan çekiliyordu.

Bir de, gözlerine çarpan ilklerden süzölmüş bir arkadaşları vardı. Hız. Ali'den duyduklarıyla bu arkadaşlarına yeniden atf-ı nazar etmeleri, bir başka kapı daha aralamıştı. Zira bir gün Allah Resûlü onu karşısına almış ve:

— Yazık sana Ammâr! Seni tâğî'nin bir topluluğu şehit edecek, buyurmuştu.

Çünkü o gün Ammâr, Hız. Ali ile aynı cepheyi paylaşıyordu. Bir de yanında, ilk günlerden bu yana hep beraber hareket ettikleri, Efendimiz'in dizinin dibinde yetişen yakın arkadaşı Hind de vardı. Çok geçmeden onun da kendi safları arasında şehit düştüğü haberini aldığında, üzüntüden iki büklüm olsa da bütün bunları, durduğu yerin isabeti istikametinde değerlendiriyor ve Rabbi'ne hamd ediyordu. Er meydanına gelmek kolaydı ama öyle hemen geri dönmek çok kolay olmayacaktı. Zira kader, her ikisi için de mukadder olan hükmünü eda etmek üzereydi. Geri dönerken Hız. Zübeyr, pusuya yatmış bir grup insan tarafından şehit ediliverdi. Hız. Talha ise çok geçmeden isabet eden bir okun hedefi oluvermişti.

Öyle anlaşılıyor ki, her ikisinin de geri adım atıyor olması, ekmeğini kaosa bağlamış olanların hoşuna gitmemişti. Basra ordusunda komuta kademesi kalmamıştı... Talha da, Zübeyr de yoktu artık. Artık tutunulacak bir tek, hevdeci içindeki Âişe validemiz kalmıştı ve Kâbe'nin etrafında toplanırcasına onun etrafını sarıyor ve yeniden toparlanmaya çalışıyorlardı. Bu ise yeni bir tehlikenin işaretiydi ve çok geçmeden Âişe validemizin kardeşi Muhammed'i çağırdı yanına Hız. Ali. Kendisi için hazırladığı bir mekâna buyur etti önce Muhammed vesilesiyle... Daha sonra da, ister Mekke, isterse Medine... Nereye gitmek istiyorsa, emniyet ve güven içinde ulaştırılacağı güvencesini verdi.

Binlerce insanın kanı üzerinde cereyan eden Cemel, artık sona gelmişti. Ancak işin burasında bir yanlışlığa daha mahal verilmemeliydi ve bu sefer de askerlerine döndü. Şöyle diyordu onlara:

— Sakın ola esir peşine düşmeyin ve asla yaralıları eziyet etmeyin.

Mal ve ganimet toplama düşüncesini zihninizden silin. Unutmayın ki bugün, kim silahını bırakmış ve her kim de kapısını üzerine kapatmışsa emniyettedir.

İmamlarından bu nasihati almışlardı ya, artık ne altın ve gümüşlerle karşılaşılıyorlardı ama hiç kimse dönüp de yüzüne bile bakmıyordu. Hatta bazıları:

— Şayet onların mal ve esirleri bize helal olmuyorsa, öyleyse bunlarla savaşmak nasıl helal olabilir ki? diyor ve nasıl olup da bu kadar kardeş kanı akıtıldığına bir anlam veremiyorlardı. İmam Ali:

— Mü'min ve muvahhid olanlar nasıl olur da esir olabilir ki? diyerek, durup düşünmeleri gereken bir kapı daha araladı önlerine.

Bununla Hz. Ali, onlara öyle bir ders veriyordu ki, Resûlü Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) zevcesi ve mü'minlerin de annesi Âişe validemiz de esir alınmış olsaydı, hangi Müslüman tutup da onun esir olmasına rıza gösterecek, kim tutup da onu cariye olarak almak isteyecekti? O ana kadar kimsenin aklına gelmeyen bir çelişkiydi bu...

Efendimiz'in "Havârim" dediği Hz. Zübeyr'i şehit eden Amr ibn Cürmûz gelmiş, huzura girmek için Hz. Ali'den izin istiyordu. Sözde karşı cepheden önemli birisini öldürmüştü ve bunun için kahramanlar gibi karşılanacağını düşünüyor ve halifeden iltifat bekliyordu. Bulunduğu yerden hiddetle dönen imam, Amr'ın yüzüne karşı şiddetle kükredi:

— Zübeyr'in kılıcını taşıyan sensin ha!

Amr da şaşırıp kalmıştı; iltifat beklerken karşılaştığı manzaranın ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyordu. Çok geçmeden Hz. Ali, tutup çekti elinden Zübeyr'in kılıcını ve önce kaldırdı iki eliyle... Ardından da haşyetle dudaklarına götürdü; hüzün ve ihtiramla öpüyordu. Bu arada gözyaşları akın etmiş ve yanaklarından süzölmeye başlamıştı:

— Bu kılıç ki, vallahi de onun sahibi hep olumsuzluklara karşı Resûlullah'ı koruyordu, dedi ve hiddetle Zübeyr'in katiline dönerek şunları söyledi:

— Sana gelince... Ey Safiyye'nin oğlunun katili! Cehennem müjden olsun senin!

İltifat beklediği kapıdan kovularak çıkmak zorunda kalan Amr:

— Size de yaranmak mümkün değil; düşmanlarınızı öldürüyoruz, sonra da bizi cehennemle müjdeliyorsunuz, diye mırıldanıyordu.

Aynı zamanda burada Hz. Ali, hayatı boyunca en çok sevip saydığı, ilk günlerden itibaren müşterek mücadele verdikleri insanlarla da karşı karşıya gelmişti. Ancak burada, şahıslardan ziyade temsil ettiği dinin öncelikleri esas alınmalıydı ve O da öyle yaptı. Hatta bu savaşlarda, kendisine karşı koyanların safında ölenlerin arkasından bile gözyaşları döküyor ve yetişebildiklerinin son görevlerini bizzat kendisi üstleniyordu.

Safların Karıştığı Yer: Sıffîn

Neticesi acı da olsa artık Cemel'in safları netleşmiş ve problem durulmuştu. Ancak Şam cihetindeki sıkıntı artarak devam ediyordu. Basra'da hüznün dolan İmam Ali, bir başka problemi çözmek için yönünü Kûfe'ye çevirmişti. Kûfe'ye geldiğinde saraya yerleşmesi için davet etmişlerdi; tereddütsüz geri çevirdi taleplerini. İnsanı dünyaya davet eden böylesi ortamlar, Hz. Ömer misali onun da ruhunu çok sıkıyordu.

Zor günlerin çileli temsilcisi Halife Hz. Ali, halkın nabzını tutmak istiyordu; bunun için sokaklara kendini salmış, yeri geliyor birisine yardım edip yükünü omuzluyor, zaman zaman da yolunu şaşıran birisine rehberlik ediyordu.

Tanıyıp yanına gelenlerin, şefkat dolu ses tonuyla,

— Ey mü'minlerin emiri,

demeleriyle teselli oluyor, daha sözlerini bitirmelerine fırsat vermeden Kur'ân'dan âyetler okuyarak onlarla paylaşıyor ve eviyle ailesinin ihtiyaçlarını karşılıyordu.

Evine götürmek için satın aldıklarını taşırken, yanına yaklaşp da yardım etmek isteyenlere müsaade etmiyor ve tebessüm ederek, — Evin babası, onların ihtiyaçlarını da kendisi taşımalı, diyordu. Üç dirheme bir cilbâb satın almış ve üzerine bindiği merkeple evine giderken, sanki Kûfe fakirlerinden birisi gibi duruyordu.

Adamlarından bazıları yanına yaklaşacak ve dünya adına bazı menfaatler sağlayarak Hz. Muâviye yanında yer alanların akıllarını çelebileceklerini söyleyeceklerdi.

Şiddetle karşı çıktı onlara:

— Siz benden, Allah'ın yardımını, bir aldatma neticesinde mi talep etmemi istiyorsunuz? diyor ve bâtıl vesilelerle hak yolun elde edilemeyeceğini gösteriyordu fiilen...

Hız. Muâviye, katında önemli gördüğü isimleri devreye sokmaya çalışıyor ve böylelikle meseleyi problemsiz çözmeyi umut ediyordu. Evet... O da çok mahzundu; Hız. Osman'ın kanını akıtanları Allah'a havale etmiş ve bu kadar sıkıntılara dûcâr bırakanlara beddua ediyordu. Zaten o gün, Hız. Osman'ın intikamını almak istemeyen samimi bir mü'min yoktu ve olamazdı. Aksi hâlde, İbn Abbas'ın dediğı gibi, gayet bunu insanlar istemeseydi, sema üzerlerine taş olup yağardı. Huzursuzlukların temelindeki mesele de zaten bu idi. Bütün ümmetin yükünü omuzlayanlar, mutlak adaletin tesisi için gayret gösterip gerçek suçlulara hak ettikleri cezayı vermeyi hedeflerken, şartları küllî perspektiften göremeyen veya tecziye konusunda acele edenler, izafî bir adaletin peşindeydiler. Bir de işin çilesini çekmeyen, henüz İslâm'la yeni tanışmış insanlar vardı. Bunlar, Hız. Ali gibi takvâ ve zühd noktasında zirveyi yaşayanlar yanında bir nebze maddî imkânlar içinde yüzüyor ve artık böylesine duyarlı bir hayatın bir daha geri gelmeyeceğini sanıyorlardı.

Hız. Muâviye'nin etrafında çoğunlukla kendilerini gösteren bu insanların talepleri de, Şam valisini etkilemiş gözüküyor ve o da, şartların gerektirdiğı şekilde davranmak gerektiğini düşünüyordu. Her şeye rağmen nebevî verasetin sahibi Hız. Ali, bilip gördüklerinden, yaşayıp tecrübe ettiklerinden taviz verecek değildi. Dinle ilgili meseleler, sadece işin başlangıcında yaşanıp da, sonrasında istenilen tarafa çekilecek türden bir basitliğe kurban verilemezdi. Bunları gördükçe kendini daha bir zühde salıyor; günde iki lokma ekmek yiyorsa bunu iki günde bir lokmaya indiriyordu.

Şahsî hayatı adına bu kadar hassas davranmasına mukabil, genel ahengi sağlama adına da çok duyarlıydı. Zira sulh adına yapılması gereken her şeyi yapmaya azimliydi Hız. Ali. Tuttu bu sefer de Cerir İbn Abdullah'ı gönderdi Muâviye'ye, eline verdiği bir mektupla... Adamlarıyla birlikte Cerir'i soru yağmuruna tuttular önce Şam'da. Ardından Ali'nin mektubu okundu, merakla... Olanlarla bundan sonrasında olacakları özetliyordu veciz ifadelerle... Ancak bunlar da sonuç vermeyecekti.

Artık iyice tebeyyün etmişti ki, Şam'ın talebi daha farklıydı; belli ki maksat, Osman'ın intikamını öne sürerek hilafet makamını elde etmektir. Dillerinde hak beyan dolaşıyordu ama bununla bâtılın peşine takıldıklarının farkında değillerdi. Bütün bunlara rağmen, can düşmanlarının aleyhinde bir tek kelimenin konuşulmasına müsaade etmiyordu.

Kendi yakınlarında Hucur ibn Adiyy ve Ömer ibn Hümk adında iki zat vardı ve bunlar, Ali'nin karşısında problem oluşturan Hz. Muâviye aleyhinde konuşuyorlar ve ona destek veren Şam ehli hakkında ileri geri söz sarf ediyorlardı. Duyar duymaz, yaptıkları bu kötü hareketten hemen vazgeçmeleri için haber gönderdi. Nasıl olurdu? Adamlar hem meydan okuyorlar hem de aleyhlerinde konuşmaya müsaade edilmiyordu.

Her ikisi de koşarak Hz. Ali'nin yanına geldiler ve: — Ey mü'minlerin emiri! Biz Hak üzerinde, onlar da bâtilı temsil etmiyorlar mı? diye sordular. Doğruya doğru demek Ali'nin şiarıydı ve: — Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki bu doğru, cevabını verdi tabii olarak. Zaten onların bekledikleri cevap da buydu ve fırsatını bulmuşken: — Öyleyse niye onlar aleyhinde konuşmaktan ve söz söylemekten bizi menediyorsun?

diye eklediler. Süphesiz Hz. Ali, onların baktıkları yerden bakmıyordu. Hepimizin kulağına küpe olması gereken şu cümleleri söyledi onlara bir bir:

— Ben sizlerin, başkaları hakkında kötü sözler sarf eden lanetçiler gibi olmanızı istemiyorum. Siz onlar için şöyle deyin: “Allah'ım! Sen onların da, bizim de kanlarımızı muhafaza eyle. Onlarla bizim aramızdaki anlaşmazlığı sona erdir. Onları, içinde bulundukları kötü durumdan kurtar ve cehaletlerinden sıyrılıp onlar da Hakk'a yönelsin. İçinde bulundukları taşkınlık ve cehaletten yüz çevirsinler.”

Bir faydası olur düşüncesiyle Hz. Muâviye'nin yanında yer alan Amr ibnü'l-Âs'a da mektup yazmış ve bir de onun dünyasına vesilesiz hitap etmeyi denemişti. Zira o gün için Amr'ın, Hz. Muâviye katında çok önemli bir yeri vardı ve bir dediğini iki etmeyeceğini düşünüyordu. Ancak bu da neticesiz kalacaktı.

Bütün çabalar boşa çıkmış ve artık savaştan başka çare kalmamıştı. İşin şakası yoktu; kardeş kardeşe karşı bir mübâreze vardı işin ucunda. Böyle bir durumda benlikler değil de Hakk'ın etkin olması önemliydi.

Onun için gece topladı askerlerini ve şöyle hitap etti onlara:

— Dikkat edin! Yarın beklenen orduyla karşı karşıya geleceksiniz. Gecenizi kıyam ve namazla bereketlendirip uzun kılın. Kur'ân tilavetini çokça yapıp her fırsatta Kur'ân okuyun. Allah'tan da sabır, af ve mağfiret dileyin!

İşte Hz. Ali bu idi; sulh ortamında tavrı ne ise savaş gibi çetin dönemlerde de değıştirmiyor ve aynı hususiyeti askerlerine de tavsiye ediyordu.

Derken Hz. Muâviye ve askerlerinin yola çıktıkları haberi alındı. Artık iş daha da ciddileşmişti. Önce Sıffîn'e Şam ordusu geldi. Fırat Nehri'ne ulaşan yolları da tutmuşlar, Ali ve askerlerini sudan mahrum etmeyi planlamışlardı. Ne savaşın şiddeti, ne çölün kızgın kumları ne de güneşin kavurucu tayfları bu kadar acı verebilirdi! Aynı kibleye yönelen insanlar karşı karşıya geliyor ve bir de kardeşlerini su gibi bir nimetten mahrum ederek aciz düşürmek istiyorlardı. Susuzluktan çatlayan dudakları serinletecek bir yudum su için koca İmam devreye girse de yine müspet cevap alamayacaktı. Belli ki ilk gözetilmesi gereken şey, Fırat suyuna ulaştıracak bu yolun açılmasıydı.

Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan saldırı, tabii olarak suyu kesenlerin üzerineydi ve çok şükür ki bir yudum su artık problem olmaktan çıkmıştı. Kapattıkları su yolundan çekilmek zorunda kaldıklarında Amr ibnü'l-Âs ile Hz. Muâviye arasında geçecek şu konuşma, aynı zamanda Hz. Ali'nin — düşmanları dâhil herkes tarafından — takdir gören şiarını özetlemiş oluyordu:

— Ne diyorsun ey Muâviye! Senin onları sudan menettiğin gibi, gayet onlar sana bunu yapsalardı ne yapardın?

— Bırak sen de yâ Amr! Sen hiç Ali'nin böyle bir şey yapacağını zanneder misin?

— Elbette Ali'nin, senin onun için yaptıklarını sana yapacağını zannetmiyorum.

Çünkü onun geliş gayesi su değil, başka bir şey!

Artık iki ordu burun burunaydı ama Hz. Ali'nin sulh ümidi hâlâ canlıydı. Bunun için dört adamını daha gönderdi Hz. Muâviye'ye. Uzun konuşmalar cereyan etse de aralarında, bunun da getireceği bir fayda olmayacaktı.

Her türlü vesileyi denediği hâlde bir türlü netice alamayınca, güneşin gurubuna yakın Hz. Ali, savaşın yarın başlayacağını ilan ettiriyordu. Hatta adamlarından bazıları sabah erkenden, habersizce ve hazırlıksız bir şekilde düşmanı bastırıp mağlup etme teklifi getirdiğinde buna da şiddetle karşı çıkacak ve hâlâ sulhun yanında olduğunu gösterecekti. Ertesi gün muhtemel savaşa başlayacak olan askerlerine şöyle sesleniyordu:

— Sakın onlar başlamadan siz savaşı başlatmayın. Şüphesiz Allah'a hamdolsun ki sizler hak delil üzerindesiniz; savaşa sizin değil de onların başlamış olması ise, bunun ayrı bir ispatı sizin için.

Savaşta zafere ulaştığınızda sakın ola arkasını dönüp gideni vurmayın ve yaralılara da asla dokunmayın. Ne birisinin mahrem yerlerine dokunun ne de bir ölüyü incitecek bir hareket yapın. Onların yurtlarına ulaştığınızda da sakın ola haremlerine girmeyin, izinleri olmadıkça evlerine girmeyin, mallarından hiçbir şey almayın. Size kötü sözler sayıp emir ve salihlerinizin aleyhinde konuşsalar da sakın kadınlarına eziyet etmeyin. Ve Allah'ı çok zikredin ki felaha mazhar olasınız.

Derken gün doğmuş ve bütün çabalara rağmen savaş da başlamıştı. O günün akşamına kadar da devam etti. Akşam olup da ortalık durulunca, tuttu Hz. Ali yeni bir mektup yazıp gönderdi Hz. Muâviye'ye. Şöyle diyordu:

— Ey Muâviye! Senin ve benim yüzümden niye insanların ölmesine müsaade ediyoruz? Gel, problemimizi kendi aramızda çözelim ve neticede kim ayakta kalırsa hüküm de ona ait olsun! Aman Allah'ım! Bu ne incelik... bu ne zarafet... ve bu ne fedakârlıktı...! Böyle bir mektup karşısında önce yanındaki Amr ibnü'l-Âs ile istişare etti Hz. Muâviye.

— Adam insafli davranmış; çık ve onunla mübâreze et, diyordu Amr.

Ancak Muâviye, cephelerdeki hâlini çok iyi biliyordu Hz. Ali'nin ve Amr'ın bu cevabından hiç hoşlanmayacaktı. Bu sefer Amr kendini ortaya koydu ve:

— İstersen yarın senin yerine ben Ali ile mübâreze edeyim, dedi.

Sessizlik, meselenin kabul edildiği anlamına geliyordu. Ertesi sabah Amr ibnü'l-Âs, Hz. Ali'ye seslenecek ve böylelikle aralarında kıyasıya bir dövüş başlayacaktı.

Pür dikkat herkes sonucu bekliyordu; kolay değil, iki adamdan hangisi kazanırsa savaşı da onun tarafı kazanmış sayılacaktı. Bu heyecanlı bekleyiş öyle çok uzun sürmedi ve bir hamlede yere serdi Amr'ı Hz. Ali. Ancak, atından düşüp yerde yuvarlanan Amr'ın bakışlarında şefkat dilenen nazarlar hâkimdi... Bu gözler, af diliyordu ve Ali de, iktidarı olduğu hâlde son darbeyi indirmekten vazgeçip geri çekiliverdi. Belki de aklına, ölüm korkusuyla iman ettiğini düşünerek hayatına son verilen birisinin haberini duyduğunda Allah Resûlü'nün can kardeşi Hz. Üsâme'ye söylediği itap dolu şu sözler gelmişti:

— Kalbini mi yardım onun?

İşte gerçek pehlivan da, kudret sahibi olduğu yerde iradesinin hakkını vermesini bilen benzeri kimse değil miydi!? Zira Efendimiz'den günlerce duymuştu:

— Gerçek pehlivan, er meydanında rakibini yenen değil; öfkesinin kabardığı demlerde nefesine hâkim olmasını bilebilen kimsedir.

Savaş ortamında galip geldiği düşmanı, işini çabuk bitirmesi için yüzüne tükürdüğünde, iradesinin hakkını vererek geri çekilmesini bilen de zaten o değil miydi!?

Tahkim Olayı ve Hâricî Zihniyet

Amr ibnü'l-Âs, Hz. Ali'nin hassasiyetiyle yeniden hayat bulmuştu ama yeni fikirler üretip Ali ve askerlerine üstünlük sağlayacak bir çözüm bulması için kendisini sıkıştırıp duran Hz. Muâviye'ye günlerce şöyle diyecekti: – Aslında bir çözümüm vardı ama bunu son güne bırakmıştım: Mushaf'ı tutup kaldıracaksın ve onları Kur'ân'ın tahkîm (hakem) emrine davet edeceksin. Tahkîm, onlar için öyle bir şey ki; kabul etseler de, reddetseler de ihtilaftan kurtulamayacaklar.

Bu haber kendisine ulaşır ulaşmaz Hz. Ali, bunun uhuvvet ruhunu zedelemeye yönelik bir hile olduğunu anlamış ve etrafındakileri hemen uyarmaya başlamıştı. Aman Allah'ım! Bu ne siyasetti..! Tahrip ne kadar kolay, tamir ise ne kadar da zor! Şeytan'dan kaçarcasına kaçıp Allah'a iltica edilmesi gereken bir siyasetle, ordusuna tefrika salınmak isteniyordu. Çok geçmeden, suyu vukuundan beter bu mesele herkes tarafından duyulmuştu... İhtilaf bağlamıştı bile... Zira çok geçmeden, Es'as İbn Kays ve benzeri bir kısım Kurrâ, Allah'ın kitabını aralarında hakem kılma konusunun daha sağlıklı olduğunu ileri sürerek insanları ikna etmeye başlamışlardı.

Onları ikna etmek için de ayrıca çaba sarf etmek zorunda kalan Hz. Ali günlerce şöyle diyecekti:

– Allah'ın kitabına icabet etmek gerektiğini en iyi bilen benim; ama ben, sizlerden farklı olarak onların bu konuda nereye varmak istediklerini de çok iyi biliyorum. Bu, hak kelimeyi talep ederek bâtili istemenin adıdır. Zaten ben, bugüne kadar onlarla Kur'ân'ın hükmünü hâkim kılmak için savaştım; nasıl olur da bugün onun hükmünü yerine getirmeyi düşünmem? Evet, onlar Mushaf'ı kaldırmakla Kur'ân'ın hükmünü istediklerini söylüyorlar; bu doğru. Ancak bu, sadece bir aldatma, şüphe ve tuzaktan ibaret. Ancak şartlar, insanların daha fazla savaşmasına mâni olacak ciddiyetteydi. Cepheden cepheye yorulmuşlar ve bunu bir çözüm olarak görmeye başlamışlardı. Hz. Ali'nin bu noktadaki çabaları, pek fayda verecek gibi gözüküyordu.

Derken Hz. Muâviye, tahkim olayındaki temsilcisini açıklamış ve ismini Amr ibnü'l-Âs olarak ilan etmişti.

Bilindiği üzere Amr, câhiliye döneminden itibaren siyasî zekâsıyla temayüz etmiş bir insandı. Cin fikirliydi ve bu yüzden hep, zor anların adamı olarak bilinirdi. Necaşî'nin huzurunda hicretle Habeşistan'a gidenleri geri getirmek için gösterdiği çabalar zihinlerden silinecek gibi değildi. Hudeybiye'ye kadar hep Müslümanların karşısında yerini almış ve nihayet Hudeybiye'nin sessizliğinde, Hâlid b. Velîd'le birlikte gelip Müslüman olmuştu.

Karşısına daha dirayetli birisini çıkarmak gerekliydi. Eş'as ibn Kays'ın da başını çektiği büyük bir grup, bu ismin Ebû Mûsâ el-Eş'arî olması gerektiğini söylüyor ve bunda da ısrar ediyorlardı. Hz. Ali'nin gözü ise, Abdullah ibn Abbas'tan yanaydı. Zira biliyordu ki, bu meydan, takvâ ve hassasiyet yanında aynı zamanda dünyayı da bilmeyi gerektiriyordu. Birkaç kez dünyanın tuzağına takılmayan birisinin, Amr'ın fikirleri karşısında ayakta durması zordu. İşin ucunda cephede dize getirilecek bir yapıya, masa başında mağlup olma meselesi vardı. Her şeye rağmen Hz. Ali de, genelin kanaatine râim olmuş ve Amr'ın karşısına Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi çıkarmıştı. Uzun görüşmeler sonucunda ittifak ettikleri husus; hem Hz. Ali hem de Hz. Muâviye'nin azledilmesi gerektiği ve yeni imam ve halifenin de "şûrâ" ile seçilmesi şeklindeydi.

Önce Ebû Mûsâ'yı davet etti Amr; ittifak ettikleri hususları önce o açıklayacak, ardından da kendisi bunu teyit edecek ve daha sonrasında da yeni imam ve halife seçilme süreci başlamış olacaktı. Çıktı Ebû Mûsâ ve önce Hz. Ali ve Hz. Muâviye'nin görevlerinden alındığını ilan etti.

Ardından Amr sözü aldı ve cemaate şöyle seslendi:
– Gördüğünüz gibi adamınız Ebû Mûsâ, kendi sahibini azletti; onun azli gibi ben de Ali'yi azlediyor, yerine de Muâviye'yi tayin ediyorum. Mü'minlerin emîri artık, Osman'ın kanının peşinde olan Muâviye'dir; ona biat edin!

Başta Ebû Mûsâ olmak üzere, Hz. Ali tarafındakileri çölün sıcağında buz gibi terletecek cümlelerdi bunlar. Nasıl olur da bu kadar kısa bir sürede ittifak bozulur ve konuşulanların tersine bir karar herkese ilan edilebilirdi!?

Hilafet gibi müminleri bir sancak altında toplayan bu görev, evcilik oynarcasına bir hız ve basitlikle heder edilecekse gayrı, artık kimin kime güveni kalacaktı!? Elbette bu, yeniden er meydanına dönmek demektir. Aksi hâlde, zaten dağınık olan yapının başka türlü toparlanmasına imkân yoktu... Ancak mesele, o kadar kolay değildi. Tahkîmi teklif ederken Hz. Muâviye'ye söylediği gibi Amr'ın dediği çıkmış ve müminler arasında yeni bir iftirak başlamıştı. Böylelikle hilâfet otoritesine bir darbe daha indirilmiş oluyordu. Zira "Allah'tan başka hakem olmaz!" diye tutturan bazı zâhirperest ve aceleci fitratlar, düne kadar beraber yürüdükleri Hz. Ali'yi yalnız bırakmış; hatta ona karşı yeni bir cephe oluşturuyorlardı.

Bununla da yetinmeyip, tahkîmi kabul etmenin küfür olduğunu söylüyor ve kendilerine karşı koymak isteyenler için şiddete başvuruyorlardı. Hatta önlerine gelen sıradan insanlara: — Tahkîmi kabul etmek küfür değil mi? diye soruyorlar ve “hayır” diyenlerin kellesini uçuruyorlardı.

Zor günleri Allah Resûlü'yle paylaşan kıymetli sahabe Habbâb İbnü'l-Erett'in oğlu Abdullah ve hanımının bu adamlar tarafından öldürüldüğü haberi kulağına gelince, olduğu yerde kalakalmış ve ruh dünyasında bir yıkım daha yaşamıştı. Abdullah'la hanımını yakalamışlar ve ellerini bağlayarak sorguya tabi tutmuşlardı.

Doğru bildiğinden vazgeçecek gibi değildi Abdullah... Önce, babası Habbâb'ın naklettiği bir hadisi paylaştı onlarla; içinde bulunduğu anın fotoğrafını anlatan bir hadisti bu. Buyuruyordu ki Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): — Fitneler olacak! O zaman, oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen koşandan daha hayırlıdır...!

Bundan anlayacak gibi gözükmüyorlardı. Ali'yi sordular ona: — Onda hayır vardır, cevabını verdi Abdullah.

Bu da hoşlarına gitmemişti. Tuttular, hanımıyla Abdullah'ı kenar bir yere götürmeye başladılar; sürüklüyorlardı adeta. Hatta ne kadar gariptir ki, yolda giderlerken hurma meyveleri döküldüğünü gördüler ağaçtan...

Aralarından birisi yerden bir hurma almış ve ağzına atmıştı ki, bunu gören bir diğer arkadaşı çılgıncı bastı: — Sahibinin izni olmadan veya parasını vermeden nasıl olur da haram bir hurmayı yiyebilirsin?

Ne garip ki, kendileri gibi düşünmüyor diye önüne gelen Müslümanı kıyanlar, dinin sarıh konularında da bu kadar hassas davranabiliyorlardı. Aldığı hurmayı ağzından çıkarıp atan diğer arkadaşı, hemen tevbe ve istiğfara durmuş, Allah’tan affını talep ediyordu. Çok geçmeden de Abdullah’ı oracıkta katlettiler. Şehadet sırası, karısına gelmişti Abdullah’ın... Gözleri önünde hunharca katledilen kocasının acısıyla kıvranan masum kadın:
— Ben hamileyim! Hiç olmazsa çocuğun hatırına Allah’tan korkun! diyordu ama bütün bunlar faydasızdı. Onu da şehit ettiler.

Daha düne kadar bu insanlar, Hz. Ali’nin peşinden yürüyor ve onunla birlikte omuz omuza savaşıyorlardı. Yaptıkları bununla da kalmıyor, Hz. Ali dâhil bütün tarafları küfürle itham ediyorlardı. Ne garip hâl değil mi!? Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi ve sellem) cennetle müjdelediği bir insanı bu kaba düşünce tutuyor, cennetin kokusunu bile alamayacak bir konumda değerlendiriyor ve Dâmâd-ı Nebî... evliyanın pîri... Zülfikâr’ın sahibi... cephelerin aranan adamı bir Haydar-ı Kerrâr’a açıktan “kâfir” diyorlardı.

Hâlbuki bunun başka götürür yanı yoktu; Efendimiz’in ikazı vardı: Böyle bir söz ortada kalmaz ve muhatap mümin ise döner söyleyenin bağrına dolanırdı. Zaten O, yıllar öncesinden adeta bu günleri görmüş ve din adına hareket ederken dinden çıkan insanlardan bahsetmemiş miydi!? Çok geçmeden bu haber de kendisine ulaşmıştı. Aman Allah’ım! Bu, ne korkunç bir cinayetti! Bu niyetle kininden çıkan bir kılıç —hem de “Allah için” — ne canlar yakar ve ne masum insanların kanını akıttırdı! Garipliğe bir bakın ki, bir tarafta bütün dünyaya ulaşması gereken bir sancak vardı; Hira’dan yükselen ve Resûlullah’ın geride bıraktığı... Ama diğer tarafta da iş ve güçlerini bırakıp mümin avına çıkmış katı düşünceler kasırıp kavuruyordu ortalığı..!

Bunlar da Müslümandı; hem de kendi adlarına öyle çetin bir yaşantıları vardı ki, sarıh nassın olduğu yerde kılı kırk yarıyor ve hükmü tıpatıp uyguluyorlardı. Ancak katılık, sadece bununla sınırlı değildi; dünyayı... gelişmeleri... ihtiyaçları ve çözüm yollarını iyi okuyamamanın neticesiydi bu... Hatta iyi okuduğunu sanmanın... bununla da yetinmeyip, kendinden başka okuyan olamayacağını kabullenmenin hatası...! Hz. Ali’nin damarlarındaki kan donakalmıştı adeta...! Ne yapmalıydı? Hangi cephede, kime karşı ve nasıl bir zamanlamayla mücadele vermeliydi? Gerçi hilâfet makamından da azledilmişti herkesin önünde...

“Beni ilgilendirmiyor,” deyip kenara da çekilebilirdi. Çünkü o gün O, birçok insanın nazarında ne bir halife, ne bir imam ne de müminlerin emîriydi; sade bir mümin olarak görülüyordu. Ama hayır... Resûlullah’ın dizinin dibinde terbiye görmüş bir Haydar-ı Kerrâr, bir kenara çekilip gelişmeleri uzaktan seyredemezdi... seyretnemeliydi..!

Zira bugün Hz. Ali’yi indirenleri de yarın birileri indirmeye kalkar ve hilâfet makamı, sürekli indirilip kaldırılan bir oyuncak hâline geliverirdi. Hem benzeri bir teklifi oğlu Hz. Hasan, Cemel’e giden yolda Hz. Talha, Hz. Zübeyr ve Âişe validemizin gelişini duyunca babasına yapmış ve: — Şayet ben evime dönüp yerimde oturmuş olsam, bu açıkça ümmete gadir ve hıyanet anlamına gelir! cevabını almıştı.

Elbette bu gidişe üzülen sadece Hz. Ali değildi; Cemel ve Sıffîn’e onunla birlikte, Müslümana karşı kılıç kullanmamak için gelmeyen bazı isimler vardı. Bunlardan Abdullah ibn Ömer, Hz. Ali’nin daveti gelince kendisine: — Ben Rabbime ahdettim; “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” diyenlere karşı kılıç kullanamam, demişti. Hatta Hz. Ali ile birlikte hareket etmediğini duyunca Hz. Muâviye haber göndermiş ve kendi saflarına katılmasını teklif etmişti. Aman Allah’ım! Fitne meğer ne boyutlara ulaşmıştı..!

Hiç beklemeden şu tepkiyi verdi gönderdiği mektupla:

— Sözü’n özü: Seni bana yöneltip yanına gelme arzusuna sevk eden sebep, Ali ile birlikte hareket edip cepheye gelmeyişim olduğunu sanıyorum. Ömrüme yemin olsun ki ben, imandaki derinlik ve hicret konusundaki enginlik yönüyle asla Ali gibi olamadığım gibi, Resûlullah’a yakınlık ve müşriklere karşı ortaya koyduğu mücadele konusunda da yetişemem ona...

Fakat ne dersin ki, Resûlullah’a söz verdiğim bir konuyla karşı karşıya kaldığım için onunla birlikte olamadım. Elini çek üstümüzden ve boşuna ümitlenme!

İşte bu gönlü yüce sahâbî... şânı yüce halife Hz. Ömer’in oğlu Abdullah ibn Ömer, hıçkırıkları gırtlığına düğümlenerek pişmanlık içinde günleri şöylece dile getirecekti: — Hayatımda geri kaldığım için üzüldüğüm tek şey, Ali ile birlikte o bâğî fitneye karşı savaşa katılmayışımdır.

Her şey âyân beyan ortadaydı; yıllar öncesinden görülen bu günler için adeta Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Ali'yi hazırlamış ve etrafındaki insanları da bu günler için uyarmıştı. Şayet bunların hiçbirisi olmasaydı bile Hz. Ali için en büyük delil, bir başka çilekeş ve ilk günlerin gülü Ammâr'ın kendi saflarında şehit edilmesi idi. Zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir gün Ammâr'ı karşısına almış ve: — Yazık sana Ammâr! Seni bâğî ve tâğî bir tâife şehit edecek! buyurmuştu.

Allah'ın Korumasına Teslim Olan Hz. Ali

Bu kargaşalı günlerde, ona da bir kötülük yapılır düşüncesiyle kapısında beklemek isteyenler olmuştu. Niye beklediklerini sordu. Niyetlerini öğrenince de:

— Siz beni yerdekilerden mi, yoksa göktekinden mi koruyacaksınız? diye sordu.

Zira biliyordu ki, gökler ötesinde ilâhî kader müsaade etmedikçe yerde kimse başkasına bir zarar veremezdi. Ancak ecel gelince, artık bu ilâhî koruma da kalkar ve kader hükmünü icra ederdi. Ortalığın bu kadar karıştığı ve buna karşılık zuhur eden fitneyi kökünden temizlemeyi düşündüğü bir sırada, oyunbozanlık yapıp onunla savaşa katılamayacaklarını bildiren bir kısım askerlere karşı Hz. Ali çok sert ve acı bir konuşma yapacaktı.

Bu konuşmasında yer alan ve top güllesi gibi ağır sözlerinden bazıları şöyleydi:

— Yazıklar olsun! Yazıklar olsun! Kalbi çatlatan, akıl ve mantığı durduran, insanı kedere boğan hâlinize yazıklar olsun!

Onlar yanlış yolda oldukları hâlde aralarında kenetlenmiş olarak dururken, sizin haklı olduğunuz hâlde böyle darmadağınık ve cesaretsiz oluşunuza yazıklar olsun! Siz hedef yapıldınız; üzerinize oklar yağdırıldı ama siz hiç ok atmıyorsunuz. Size saldırıldı ama siz buna cevap vermiyorsunuz. Gözünüzün önünde açıkça Allah'a isyan ediliyor da sizin kılınız bile kıpırdamıyor! Ey korkuluk gibi dikilen hayalî varlıklar! Vallahi siz, itaatsizliklerinizle benim bütün tedbirlerimi, düşüncelerimi mahvettiniz. İçimi elem ve öfkeyle doldurdunuz. Allah şahittir ki ben, daha 20 yaşlarındayken savaşımaya başladım. Şimdi ise 60 yaşını geçtim. Fakat bir kimsenin sözü dinlenmezse, onun görgü ve bilgisi ne işe yarar ki? Binbir çeşit hüneri de olsa, ona kim inanır?

Vuslat Yaklaşırken

Bir tarafta Hâricîlerin ortalığı kasıp kavurması ve diğer yanda da askerleri arasında böylesine derin bir ikilemle karşılaşınca, Hz. Ali çaresiz Kûfe'ye dönmeye karar verdi.

Artık iş, bünyeden gelen iki ateş arasındaydı:

Bir tarafta Osman'ın intikamını almayı öne sürerek hilafet makamına göz dikenler, diğer yanda da "Allah'ın hükmünden başka hüküm yoktur" sloganıyla yola çıkıp, kendilerine muhalif kelleleri gözünü bile kırpmadan ve cihad diyerek koparanlar çevirmişti etrafını... Üstüne üstlük bir de askerler arasında ihtilaf baş göstermiş ve bu kadar musibete karşı koyabilecek asker ruhu yıpratılmıştı. Hatta, ne acı ki, Hz. Ali'yi tahkîm meselesinde küfürle itham edenlerin çoğu, Amr'ın karşısına Abdullah İbn Abbas'ın çıkmasını istediği hâlde, aynı konuda Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin temsilciliğinde ısrar ederek üzerinde baskı kuranlardı.

Hiç beklemediği son gelişmeler, onu bir hayli üzmüş ve derinden yaralamıştı. Normal bir insanın tahammülünün üstünde gelişen böylesi olumsuzluklara, bu kadar meşakkat ve zorluğa ancak Allah Resûlü'nün dizinin dibinde terbiye görmüş ve böylesi zorlu günler için özel yetiştirilmiş bir isim dayanabilirdi.

Ancak Hz. Ali, bundan sonra olabilecekleri artık daha net görüyor ve gelişmeleri tahmin edebiliyordu. Yolun sonu gözüküyordu.

Zira bir taraftan sakalı ile bağını işaret ederken dudaklarından:

— Bu sakal, bu bağın kanı ile boyanacak, cümleleri dökülüvermişti.

Onun bu sözünü duyan bir başkası:

— Şayet bir başkası olsa, kendisini öldürmeye yeltenen insanın sülalesini temizler, deyince, hiddetlenip devreye girmiş ve:

— Allah'tan kork! Ben sadece beni öldürecek şahsa kısas isterim, demişti.

Yaşadıklarıyla Allah Resûlü'nden duyduklarını birleştiriyor ve böyle bir sonuca gidiyordu. Zira bir gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) onu karşısına almış ve dünyadan ecel ile değil, bağının kanıyla sakalı boyanarak şehit edilip gideceğini fısıldamıştı. Bir başka gün de:

— İlklerin en eşkiyası kimdir? diye sormuş ve Ali de:

— Sâlih'in devesini boğazlayanlar, cevabını vermişti.

Arkasından Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

— Peki, sonrakilerin en eşkiyası kim? diye sorusunu tekrarlayınca,

— Bu konuda benim bir bilgim yok yâ Resûlallah, demişti.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) eliyle de işaret ederek:

— Seni bu şekilde şehit edecekler, buyuracaktı.

Artık Hz. Ali, yeme içmeden kesilmiş, adeta kendini kaderin kollarına emanet ederek Rabbine kavuşacağı anı beklemeye durmuştu. Sahur için oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in evlerine uğruyor ve sadece birkaç lokmayla iktifa ediyordu.

Sebebini soranlara da:

— Allah'ın emri geldiğinde karnımın tok olmasından hoşlanmam, cevabını veriyordu.

Dünyaya veda zamanının geldiği, onun için artık kesinlik ifade ediyordu.

Rüyasında Allah Resûlü'nü görmüş ve karşılaştığı olumsuzluklardan bahisle sıkıntısını dile getirmiş, sonra da ellerini açmış ve:

— Allah'ım! Beni öyle kullarının arasına al ki, bunlardan daha hayırlı olsun. Bunlar için beni de, haklarından gelebilecek bir başkasıyla değiştir, demişti.

Bir taraftan Allah ve dostlarına kavuşacak olmanın sevincini yaşarken, diğer yandan da reva görülenlere çok üzülüyordu. Aslında onun üzülmesi, Allah ve Resûlü'nün de rencide olması anlamına geliyordu.

Zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Ali'yi kastederek bir gün şöyle buyurmuştu:

— Onu üzen, beni de üzmüş demektir. Ona kin besleyen, bana da kin besliyor; ona yakışsız söz söyleyen, bana da hakaret ediyor demektir. Kim onu severse, Allah da onu sever. Kim de ondan yüz çevirirse, Allah da ondan yüz çevirir. Kim ona düşmanlık ederse, Allah da onu düşman bilir. Kim ona itaat ederse, Allah'a itaat etmiş demektir. Ve kim de ona isyan ederse, Allah'a isyan etmiş demektir.

Tahrip Ruhu ve Şehadet

Nihayet Hâricîlerden Abdullah İbn Mülcem, iki arkadaşıyla birlikte anlaşmış ve kurtuluşu ancak mevcut liderleri öldürmekte görüyorlardı. Onlar için sonrasında olacakların hiç önemi yoktu ve sadece nefret ve kinlerini susturup teselli edecek bir yol olarak otoriteyi temsil edenlerin bağlarına göz dikmişlerdi.

Allah için (!) kardeş kanı akıtmayı kendilerine mübah görüyorlar ve:

— Eğer biz, canlarımızı hak yoluna verme pahasına da olsa, hak yolundan ayrılan liderleri öldürürsek, memleket onlardan kurtulur; biz de böylece kardeşlerimizin intikamını almış oluruz, diyorlardı.

Allah’a gerçek bağlı milyonlar sel gibi Cehennem’e akarken, inanan –hatta inananların pîri olan– bir gönlün kanına girmek kadar büyük bir gariplik olabilir miydi?

Ama oluyordu. Bir kez, dışta bir zihniyet gelişti mi, sonrasında olabilecekler hiç düşünülmeden ve önü-sonu hesap edilmeden hareket edilebiliyor, bütün bu yapılanlar da “Allah için” kılıfına uyduruluyordu. Allah için, Allah’ın Aslanı’nın hayatına kastedilebilir miydi hiç!? Diğerleri, Hz. Muâviye ve Hz. Amr İbn Âs’ı öldürmek için yola çıkarken, İbn Mülcem de zehirlediği kılıcıyla Hz. Ali’yi şehit etmek için Kûfe’ye geldi. Gerçek niyetini kimseye söylemiyordu. Günlerce plan kurdu; gidip geliyor ve işini yarım bırakmak istemiyordu.

Takvimler, Ramazan ayının on yedisini gösteriyordu. Bir Cuma sabahı Hz. Ali, sabah erkenden aile efradını da uyandırmış, erkenden namaz için mescide yönelmişti. Halife idi ama yanında korumalarıyla dolaşmıyordu. Zifiri karanlıkta arkasından yaklaşan şahsın da belki kendisi gibi namaza çıkan birisi olduğunu düşünüyordu; ancak durum farklıydı. Yanına kadar yaklaşan İbn Mülcem, ani bir hamleyle Hz. Ali’nin üzerine saldırarak zehirli kılıcıyla vurmaya başladı. Savaş meydanlarının cengâver yiğidi Ali, İbn Mülcem gibi on tanesinin hakkından gelirdi ama kendi kanıyla birlikte, belki de Müslüman kanının durmasını istiyordu. Ağır yaralıydı; sürekli kan kaybediyordu. Aynen denildiği gibi, yıllar önce Hz. Ali’nin sakal ve bağı kanıyla ıslanmış ve kızıla boyanmıştı.

Vazifesini yaptığına inanan İbn Mülcem:

— Emir ve hüküm ancak Allah’a aittir ey Ali! Sana ve arkadaşlarına değil, diye haykırıyor, kendince cihadın en büyüğünü yerine getirdiğini zannediyordu. Aman Allah’ım! Nasıl bir imtihandı bu!? Ve böylesi bir imtihan silsilesine ancak Hz. Ali tahammül edebilirdi. Onun endişesi, kendisinden kaynaklanmıyordu. Zira O, artık dünyanın bütün meşakkatlerinden kurtulup sevgililerine kavuşmanın yoluna girmişti, çok değil, daha birkaç gün önce Kûfelilere seslenmiş ve şöyle demişti:

— Allah’a yemin olsun ki, artık Allah’ın beni sizin aranızdan almasını ve buradan çekip rahmetine kavuşturmasını istiyorum.

Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gün kendisine:

— İnsanlar âhiret konusunda isteksiz davranır ve dünyaya dalarlar da ona ait şeylerin peşinde koşmaya başarlarsa... mal ve mülkü sever ve Allah’ın dinini aldatma vesilesi yaparak onu sadece belli kişilerin arasındaki bir kıymet hâline getirirlerse, senin hâlin nice olur? diye sormuştu. Bunun üzerine Hz. Ali cevap olarak Allah Resûlü’ne:

— O zaman ben dünyalarını terk eder, tercih ettikleriyle onları baş başa bırakırım. Allah ve Resûlü’nü, âhireti tercih ederim. Size ulaşınca kadar da hak üzerinde sabrederim, demişti.

İşte bugün, Hz. Ali dünyalarını onlara bırakmış, Allah ve Resûlü’ne gelmek için el sallıyordu. Ecel vaki olacağı ana kadar da sabretmeye azmetmişti...

Duyan koşmuştu Ali’nin yanına. Yaralı Ali’yi evine taşımak istemişlerdi. O hâlde bile:

— Beni bırakın siz; gidin namazınızı kılın ve cemaati kaçırmayın, diye tavsiyede bulunuyordu. Elbette İbn Mülcem kaçamamıştı. Onu da yakalayıp huzuruna getirdiler. Ağırlaşan göz kapaklarını zorla kaldırdı; daha dikkatle baktı canına kasteden adama ve:

— O adam sen misin? dedi zorlukla.

Derin bir hüznün vardı cümlelerinde... Bir işaretiyle kellesi gidebilirdi ama o ne büyüklüktü ki Hz. Ali, bir taraftan acı içinde kıvranırken yaralarından akan kana bakıyor, diğer taraftan da kendisini öldürmek isteyen insana nazar edip acı acı tebessüm ediyordu. Hayata veda edip ölüme el sallarken bile, kendisinden sonra kargaşa olmaması gerektiğini anlatıp insanları istikamete davet ediyordu.

İşte onun, yarasından kanlar akarken, hayatına kasteden İbn Mülcem için etrafındakilere söylediği son sözleri:

— Bunu hapiste tutun ve orada iyi davranın. Eğer yaşarsam, ne yapacağımı düşünürüm; bağışlarım veya Allah’ın hükmünü icra ederim. Eğer ölürsem, bir can karşılığında sadece bir can alınsın ve sakın ona "müsle" yapıp ölüsüne işkence edilmesin.

Ebediyete yelken açarken bile, kendisi için bir başkasının öldürülmesini istemiyordu koca İmam! Çünkü Allah, azgın ve taşkınları sevmez, haddini aşanlardan da hoşlanmazdı. Yaralı Ali’yi artık evine getirmişlerdi.

Bu esnada yanına Ömer isminde bir dostu gelmiş ve yarasını görmek istemişti. Görünce de, koca İmam’a moral olması için:

— Önemli bir şey değil iyileşir, temennisinde bulundu. O ise yolculuğundan emindi ve:

— Ben bugün sizden ayrılıyorum, buyurdu.

Hız. Ömer’le nikâhladığı kızı Ümmü Gülsüm, perde arkasından çığlık atınca da o tarafa yöneldi ve:

— Niye ağlıyorsun ki kızım!? Benim gördüklerimi görmüş olsaydın, asla ağlamazdın, dedi. Yanındaki dostu:

— Ne görüyorsun ey Mü’minlerin Emiri? diye sorunca da:

— İşte melekler ve nebîler saf tutmuş, Kâinatın Efendisi de orada... Bana diyor ki:

“Ey Ali! Müjdeler olsun sana! Şu an gidiyor olduğun yer, içinde bulunduğundan çok daha hayırlı.” Yanında, yıllardan beri sakladığı bir koku vardı; Allah Resûlü’nden hatıra kalan... Ve onu tavsiye etti, Resûlullah gibi koksun diye yanına giderken... Gittiğine artık herkes inanmıştı; koca İmam, gözlerinin önünde yavaş yavaş dostlara doğru yol alıyordu...

Onun sonrasında karışıklıklar yaşanmaması için Ali’nin bir işareti yeterdi. Bunun için yanına yaklaştılar, kendisinden sonra oğlu ve Peygamber torunu Hız. Hasan’ı halife bırakmasını istediler.

— Hayır, dedi. Bunun için size ne emreder, ne de yasak koyarım.

Vicdanına baskı yapmak istiyorlardı ve,

— Bizi lidersiz bırakıp huzuruna vardığında Rabbine ne dersin sonra, dediler.

Belki de o günkü şartlar boşluk kabul etmeyecek kadar çetindi ve bir an önce yeni halifenin belirlenmesini istiyorlardı. Ancak Hız. Ali kendinden emindi:

— Ben onlara, Sen’in Resûlü’nün de mü’minlere bir halife bırakmadan geldiği gibi ben de bir halife bırakmadan geldim, derim, diye cevapladı onları. Aradan bir gün geçmişti ve günlerden cumartesiydi. Oğullarını çağırdı yanına güçlkle... Belli ki son sözlerini söyleyecekti. Takati kalmamış ve titreyen dudaklarından kelimeler zor çıkıyordu artık.

Karşısına aldığı oğullarına, Allah’tan korkmalarını, takvadan ayrılmamalarını, her hâlükârda Müslümanlığın peşinde olmalarını, iftirak düşüncesinden uzak durarak hep sulh ve sükûnun yanında yer almalarını, insanlar arasında yapıcı hareket etmeleri gerektiğini...

Kur'ân'a sadakatten ayrılmamalarını... miskin ve fakirlerle hemdem olup ihtiyaçlarını karşılamada daha hassas olmalarını... başkalarının ayıplamasına aldırmadan emr-i ma'ruf ve nehy-i münker vazifesine devam etmelerini...

Hep güzellikleri tavsiye peşinde olup iyilik ve takvada yarışmaları gerektiğini söyledikten sonra,

- Size iki dörtlüğü tavsiye ediyorum, dedi.
- Nedir onlar, ey babacığım, diye sorduklarında da,
- Zenginliğin en zengini akıl, fakirliğin en fakiri ahmaklık, vahşetin en vahşisi kendini beğenmek ve cömertliğin en zirvesi de güzel ahlâktır, cevabını verdi.
- Peki diğer dört nedir, dediklerinde ise,
- Ahmakla arkadaşlıktan çekinin; çünkü o, size yardım etmek ister ama sonuçta zarar verir. Yalancıyı tasdik etmekten de sakının; çünkü o, sana yakın olanı senden uzaklaştırır ve uzak olanı sana yakın eder. Cimriyi tasdik etmekten de kaçının; çünkü o da, senin ona olan ihtiyacından fazlasıyla yanında oturur ve kendini muhtaç kabul ettirmeye çalışır. Aynı zamanda fâcirle dostluk kurmaktan da uzak durun; zira o da ilk fırsatta sizi yarı yolda bırakır, buyurdu.

Ardından da,

- Kim zerre miktarı hayır işlerse onun karşılığını görecektir; kim de zerre kadar şer işlerse onun bedelini ödeyecek (Zilzâl, 99/7-8) meâlindeki âyeti okuyarak son nefesini verecekti. Böylelikle, 4 yıl 9 ay süren hilâfet dönemi de son bulan Hz. Ali, bu sırada 63 yaşlarındaydı. Allah Resûlü'nün, Hz. Selman ve Hz. Ammâr'la birlikte kendisine Cennet'in müstakbel sakini olarak anlattığı Hz. Ali de, artık kendisini bekleyen Cennet'e doğru pervaz edip uçuvermişti.

Onu, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin yıkayıp kefenlediler. Namazını da Hz. Hasan kıldırdı ve mübarek nâşını alıp sabahın seher vaktinde Kûfe topraklarına emanet ettiler. Ne gariptir ki, daha sonraları da zaman zaman yaşanacak olan sır dolu bir uygulama ile onun mezarı da bir meçhule yelken açacak ve gözlerden kaybolacaktı.

Onu yâd edip gözyaşlarıyla etrafındakilere anlatırken bir gün İbn Abbas:

- Kadınların en hayırlısının kocasıydı. İki Peygamber torununun babasıydı. Gözlerim onun gibisini görmedi ve mahşere kadar da göremeyecek, diyecek ve onun kadrini bilemeyip de aleyhinde olanlara Allah'ın lânetinin isabet edeceğini anlatacaktı. Mütebessim bir çehresi vardı ve gülerken dişleri görünüyordu.

Çocukluğunda da putlara tapmadığı için kendisine "Kerramallâhu Vecheh" denilerek dua edilmek âdet hâline gelmişti. İlim, takvâ, fedakârlık, şefkat, kahramanlık ve şecaat gibi yüksek insanî ve ahlâkî vasıflar bakımından müstesna mevkiye sahip olan Hz. Ali ve aile fertlerine karşı yapılan saldırı, burada durmayacak ve daha vahim olayları doğuracak bir süreç takip edecek; iki gülü Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i de girdabına alarak yıllarca sürüp gidecekti.

Hız. Muâviye'nin Pişmanlığı

Bu arada, şunu da ifade etmek gerekir ki; Hz. Muâviye de, Peygamber rahle-i tedrisinde bulunmuş bir sahabidir. İctihatta isabet kaydedilmese de, ehl-i içtihadı sevap vaad edildiği yerde, onun gibi dev bir kâmet hakkında olumsuz kanaat oluşmaması adına birkaç cümle serdetmekte fayda olsa gerek. Çünkü, çok geçmeden tarih, Hz. Muâviye'den herkese örnek olacak bir muhasebe örneği dinleyecek ve kulaklara küpe olsun diye bunu kaydedip gelecek nesillere ibret olarak aktaracaktır. Zaten tarih de, ibret alındığında tekerrür etmeyecek bir bilgi hazinesi değil mi!?

Aradan bir müddet zaman geçmiş ve ortalık bir nebze durulmuştu. Hilafet makamında Hz. Muâviye oturuyordu. Olup bitenlerden o da üzüntü duyuyordu. Ancak sonuç ne olursa olsun, vahdeti temin adına bir makama itaat gerekliydi ve ihtilaflardan bunalan herkes gelip Hz. Muâviye'ye biat ediyordu. Bunlar arasında, kargaşa günlerinde cephelerden ayrı kalmayı tercih eden ve evine kapananlar da vardı. Bütün bu olaylara katılmayıp kenarda kalmayı tercih edenlerden birisi de, ilk günlerin emektarı ve cephelerin ağzı dualı kumandanı Sa'd ibn Ebî Vakkas idi. Hayatı boyunca üç kez ağladığını anlatıyordu: "Resûlü Kibriyâ'nın ebediyete yürüdüğü gün, Hz. Osman'ın şehit edildiği gün ve hakkın darbe aldığı bugün," diyor ve ardından da, "Selam, hakkın üzerine olsun," diye sesleniyordu.

İşte bu Sa'd ibn Ebî Vakkas, bir gün Hz. Muâviye'nin yanına gelmişti. Cemel'le başlayan süreçte niçin cephelerde olmadığını sordu Hz. Muâviye ona:

— Yâ Ebâ İshak! Sen bizim hakkımızı takdir etmedin; ne lehimizde ne de aleyhimizde oldun, diyordu.

Halifenin sözleri sitem doluydu. Dedi ki:

— Ey mü'minlerin emiri! Ortalıkta öyle karanlık bir rüzgâr esti ki, her yer karardı o gün ve ben yolun ucunu göremedim. Dedim ki: "Otur oturduğün yerde."

Ardından da bineğimi bağladım ve ortalık duruluncaya kadar bir daha hiç dışarı çıkmadım.

Hız. Muâviye çok zeki idi ve siyasî dehasını konuşturarak onun bu cümlelerinin akabinden şunları söyledi:

— Allah’a yemin olsun ki ben, iki kapağı arasındaki Kur’ân’ı okudum. Hiçbir yerinde Allah (celle celâluhu), “Otur oturduğun yerde” demiyor, diye cevapladı Sa’d’ı.

Arkasından da ilave etti:

— Fakat O diyor ki: “Mü’minlerden iki topluluk karşı karşıya gelirlirse siz onların arasını ıslah edin. Şayet onlardan birisi, diğeri üzerinde taşkınlık yapıp aşırı giderse o takdirde bunlar, Allah’ın emrine gelip itaat edinceye kadar onlarla savaşın. Şayet dönüp vazgeçerlerse o zaman aralarında adaletle hükmedin.” (Hucurât, 49/9)

Allah’a yemin olsun ki sen; ne adil olana karşı bâgîlerin yanında, ne bâgilere karşı adaletle beraber ve ne de Allah’ın emrettiği gibi ıslah edenlerdendin.

O gün Hız. Muâviye halife bile olsa, Sa’d bildiği doğruyu paylaşacaktı onunla ve dedi ki:

— Sen beni, Resûlullah’ın kendisine, “Benim katımda sen, Musa yanındaki Harun gibisin; yalnız şu var ki, benden sonra peygamber yoktur” dediğini duyduğum bir adamla savaşa davet ediyorsun! İlla ısrar ediyorsan sana söyleyeyim: Resûlullah’ı, Ali için günleri söylerken duydum ben: “Nerede olursa olsun sen Hak ile, Hak da seninle beraberdir.” Sa’d’dan bunları dinleyen Hız. Muâviye sordu:

— Bunu, seninle birlikte başka işiten var mı? dedikten sonra, “Bana mutlaka delil getirmelisin,” dedi.

— Evet, dedi Sa’d ve ilave etti: Falan, falan ve Ümmü Seleme.

— Falan, falan ve Ümmü Seleme, diye tekrarladı Hız. Muâviye.

Ümmü Seleme validemiz hayattaydı ve bu sözleri teyit etme imkânı vardı. Doğruca onu ziyarete geldiler. Dediler ki:

— Ey mü’minlerin annesi! Resûlullah hakkında, onun hiç söylemediği sözler de söylenir oldu! İşte bu Sa’d, Ali için, Efendimiz’den bizim duymadığımız “Nerede olursa olsun sen Hak ile, Hak da seninle beraberdir” sözünü naklediyor. Ne dersin? Bir ara dalıp gitti Ümmü Seleme validemiz. Derin bir iç geçirdikten sonra da şunları söyledi onlara:

— İşte bu evimde söyledi Ali’ye, onları Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem).

Durum gerçekten de ciddiydi. Muâviye'yi derin bir üzüntü sarmıştı; pişmanlık okunuyordu yüzünden ve,

— Ey Ebâ İshak, diye bağladı sözlerine. Ardından da ilave etti:

— Şu andan itibaren ben kimseyi levm etmiyorum ve Ali konusunda sükûtu tercih ediyorum. Vallahi de eğer ben bunları Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) duymuş olsaydım, asla onunla savaştım, ölünceye kadar Ali'ye hâdim olurdum.

Aslında bu, bugüne kadar yaşananları geri getirmeye yetmese de önemli bir muhasebeydi. En azından, arkadan gelip de benzeri bir durumla karşı karşıya kalacaklar için Hz. Muâviye, iyi okunacak bir kitap ve ibret alınacak yüklü bir tecrübe bırakıyordu.

Sonuç Olarak

İnanan bir insanın, "bir delikten iki defa ısırılmayacağını" bizzat Efendiler Efendisi bildiriyor ve bu söz bize, hatada ısrarın olmaması gerektiğini haykırıyor. Elbette burada, 'tecrübe' öne çıkıyor. Tecrübeyi, şahısların ve nesillerin tecrübesi olmak üzere iki çeşidiyle ele alacak olursak, bir insan olarak aynı hataya düşmeme konusunda göstereceğimiz gayret kadar, tarihî olayların rehberlik ve tecrübesinden de istifade ederek, toplumsal hataları da tekrarlamamamız gerektiği hususunda azimli olmamız gerektiği sonucuna ulaşırız. Bu da, tarihi ve tarihî olayları iyi bilip analiz etmemize, onları sadece dünün hadiseleri olarak okuma yerine günümüze de taşıyabilmemize bağlıdır. Ancak, şu da bir gerçektir ki, her dönemin hadise ve olaylarını değerlendirirken, bu hadise ve olayları netice veren sebeplerin bütünü de göz önüne almak gerekir.

Bir diğer gerçek de, ne kadar ince tetkik yapılsa ve bu husustaki gayretler ne derece üst noktaya çıkarılsa da, tarihe mâl olmuş hiçbir olayın, daha sonraları, bütün detayıyla bilinip kavranmasına da imkân yoktur. Sonradan gelenler, ellerindeki bilgi ve belgelere göre hüküm vermek zorundadır; hâlbuki çoğu zaman her meselenin belge ve bilgisine ulaşmak imkânsızdır. Hele, cephe şartlarında gelişen hadiselerin hükmünü, alın teri dökmeden masa başında vermeye kalkmak kadar büyük bir cinayet olamaz. Öyleyse, belge ve bilginin olmadığı yerde, karinelerle hareket edip kimseyi ademe mahkûm etmemek, ihtimallerle konuşarak insanları yanıltmamak ve işin doğrusunu Allah'a havale etmek, sonrakilerin görevi olmalıdır.

Tecrübeyi de bu açıdan değerlendirerek Hz. Ali'nin hayatına bakıldığında onun, bugüne bakan mesajlarla dolu olduğu görülür. Zaten ortada, her yönüyle zirvede yaşanan bir hayat vardır. Buna ilave olarak bir de karşımızda, acı veya tatlı bu hayatın, sosyal hayata taşınabilecek birçok tecrübesi durmaktadır.

Burada, son bir hatırlatmanın daha yararlı olacağı kanaatindeyim; o da, tarafların sahabe olduğu zeminlerde okuyup değerlendirmede bulunurken insanın, kalben dahi birini diğerine tercih ederek bir diğeri hakkında olumsuz bir kanaate ulaşmaması meselesidir. Hz. Ali örneğinden hareketle söylemek gerekirse, ne Cemel, ne Sıffîn ve ne de Tahkim sürecindeki muhataplar konusunda akıllarda, “Niye Hz. Ali'nin yanında yer almayıp da ona karşı böyle bir duruş sergilendi?” gibi bir sorunun, hele tereddüdün, bilhassa kanaatin kalmaması gerekmektedir. Çünkü konu, sadece şahıslarla sınırlı değil, toplumsal bir sürecin ürünüdür. Bu süreç, kenarda fırsat kollayanların iştahını kabartmış ve neticede, bulanık suda balık avını itiyat edinenlerin, buldukları bu fırsatı değerlendirmesiyle yürek yakan hadiseler ortaya çıkmıştır.

Bugün bizim açımızdan mesele, dünkü tarafların kritiğinden ziyade hadiseleri önümüze koyarak güncel problemlerimizi çözebilme meselesidir.

Yoksa söz konusu olan diğer zevat da, sahabedir ve bütün orijinalliğiyle birlikte İslâm'ı doruk noktada yaşayan, bizzat Son Nebî Efendiler Efendisi'nin dizinin dibinde terbiye görüp onun sohbet meclislerinin boyasıyla boyanan böyle güzide bir cemaat hakkında sonrakilerin zihninde, en küçük bir soru işaretinin olması, bizim adımıza çok büyük bir kayıp demektir. Ömer ibn Abdülaziz'in dediği gibi, nasıl ki Allah (celle celâluhu), bizleri o günlerde yaratmamak suretiyle elimizi kana bulamak veya kelimizi böyle bir kan seline teslim etmekten korumuşsa, bugün bizim de, onlar hakkında dilimizi koruyarak ebedî hayatımızı tehlikeye düşürecek hatalardan uzak kalmamız, en eslem yoldur.

Hz. Âişe validemiz de, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr (radiyallahu anhüm) de en önde gelen sahabilerdendir; cennetle müjdelenmişlerdir. Aynı zamanda Hz. Muâviye, vahiy kâtipliği yapmak gibi müstesna bir işin adamıdır. "Hükümran olursan, şefkatle davran." manasında beşaret-i nebeviyeye mazhardır. Ashabı hakkında olumsuz sözler söyleyenleri şiddetle uyan ve bunların kendi cemaati arasında yer bulamayacağını ifade eden de bizzat Allah Resûlü'dür.

Öyleyse bugün, gereksiz konuşmalarla dilimizi kana bulamaktan ictinâb ederek hepsi hakkında hayırla duada bulunmaktan başka çıkar yol yoktur.

Son sözün de sonu olarak denilebilir ki, tarafları sahabe olan bir cemaatin cennette, livâ-i hamdin altında ve Efendiler Efendisi'nin arkasında saf bağlayıp yer alacağı da muhakkak. Öyleyse, aleyhlerinde olmakla bu safın dışında kalma bahtsızlığına dûçâr olmamak için, geçmişî konuşarak geleceğimizi tehlikeye sokmak yerine, onun tecrübelerini arkamıza alarak geleceğimizi doğru bir zeminde kurma yoluna girmek gerek.

